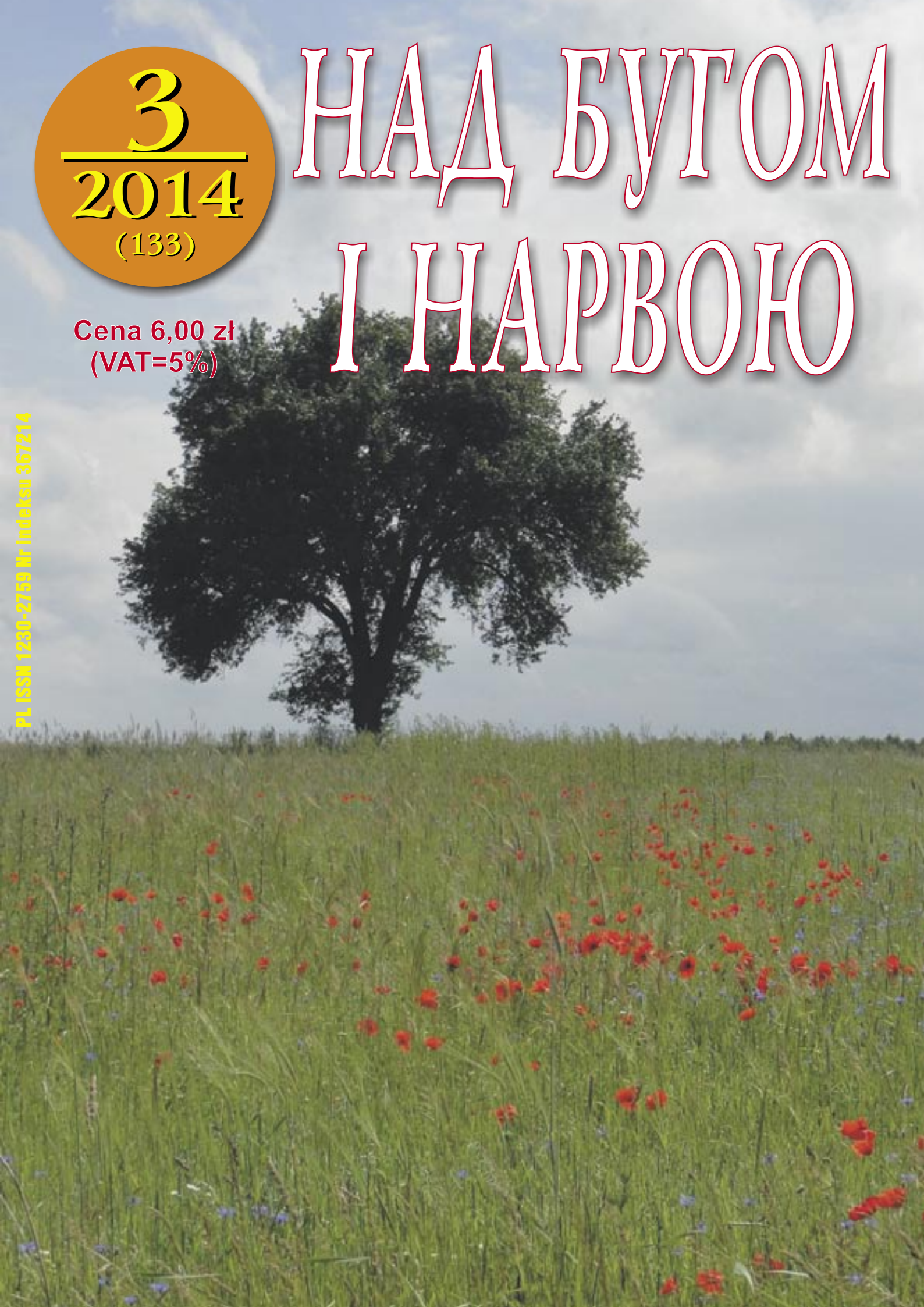

3
2014
(133)

Cena 6,00 zł
(VAT=5%)

НАД БУТОМ І НАРВОЮ

PL ISSN 1230-2759 Nr Indeksu 367214

ЗМІСТ ★ SPIS TREŚCI

Ю. Гаврилюк, <i>Пробудження в огні</i> 2	Ю. Телячий, <i>З Холмициною в серці. Культуротворча діяльність Володимира Островського в роки Української революції (1917-1921)</i> 36
S. Sawczuk, <i>Od tradycji do estrady, od wnuczka po babcię</i> 3	I. Киризиук, <i>З циклу «Білі пелюстки»</i> 38
K. Kościwicz, <i>Modlitwa śpiewana głosami różnych narodów</i> 12	Ю. Гаврилюк, <i>Хронологіон 2013</i> 39
L. Łabowicz, „ <i>Na Mikołu</i> ” w Zagrodzie 14	О. Ільїн, <i>Західне Полісся в Українській Державі гетьмана Скоропадського. Історія в документах</i> 42
« <i>Моя це земля</i> » 16	Л. Лабович, <i>З хроніки подій на Підляшші</i> 45
Л. Лабович, <i>В Україні зростає патріотизм. Розмова з молодими українцями зі сходу та півдня України</i> 17	
T. Шевченко, <i>І мертвим, і живим, і ненарожденим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнєє посланіє</i> 19	
L. Łabowicz, <i>Szewczenkowa topola – pośród podlaskiego pola</i> 25	
Ю. Гаврилюк, <i>Данило Романович і його підляські та холмські справи</i> 31	

НАША ОБКЛАДИНКА

Красвиди поблизу Мілейчиць і Мельника на зламі весни й літа (стор. I, IV). Збудована у 1980-х роках православна церква св. Миколи в Замості (на колишньому передмісті) та історична церква св. Миколи, побудована у XVII ст., в міських мурах Замостя (стор. II-III).

Фото Ю. Гаврилюка.

Український часопис Підляшшя „Над Бугом і Нарвою”

Видавець: Союз українців Підляшшя
ul. Ogrodowa 13, 17-100 Bielsk Podlaski, tel/fax 85-730-25-23
www.zup.org.pl E-mail: biuro@zup.org.pl

Зреалізовано завдяки дотації Міністра адміністрації і цифризації.

Редакція: Андрій Давидюк, Юрій Гаврилюк (головний редактор), Юстина Гапонюк, Іван Киризиук, Христина Костевич, Людмила Лабович, Кароліна Хмур. **Співпрацівники редакції:** Ігор Вереміюк, Микола Рощенко, Славомир Савчук, Леокадія Саєвич, Мирослав Степанюк, Єлизавета Томчук, Олена Чабан.

Не всі думки висловлені на сторінках нашого часопису віддзеркалюють погляди редакції. Не замовлених матеріалів не повертаємо. Редакція залишає за собою право редагувати, скорочувати тексти та змінювати заголовки. За зміст поміщених реклам та оголошень редакція не відповідає.

Річна передплата на території Польщі коштує 50,00 zł. Річна передплата з-за кордону – рівновартість 35 доларів США (звичайною поштою) або 50 доларів США (летунською поштою). Банк рахунок видавця: Związek Ukraińców Podlasia, Bank Pekao S.A., nr 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402.

Druk: Andare. Studio Grafiki i Reklamy, ul. Senatorska 40/91, 00-95 Warszawa. Nakład: 1600 egz.

Ukraińskie pismo Podlasia „Nad Buhom i Narwoju”

Wydawca: Związek Ukraińców Podlasia
ul. Ogrodowa 13, 17-100 Bielsk Podlaski, tel/fax 85-730-25-23
www.zup.org.pl E-mail: biuro@zup.org.pl

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Administracji i Cyfryzacji.

Redakcja: Andrzej Dawidziuk, Justyna Haponiuk, Jerzy Hawryluk (redaktor naczelny), Jan Kiryziuk, Krystyna Kościwicz, Ludmiła Łabowicz, Karolina Chmur. **Współpracownicy redakcji:** Helena Czaban, Mikołaj Roszczenko, Leokadia Sajewicz, Sławomir Sawczuk, Mirosław Stepaniuk, Elżbieta Tomczuk, Ihor Weremijuk.

Nie wszystkie opinie wyrażone na łamach naszego czasopisma wyrażają poglądy redakcji. Materiałów nie zamówionych redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania oraz zmiany tytułów. Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za treść zamieszczonych reklam i ogłoszeń.

Roczna prenumerata krajowa kosztuje 50.00 zł (w przypadku prenumeraty za okres krótszy ilość numerów należy pomnożyć przez 8.50 zł). Roczna prenumerata zagraniczna – równowartość 35 USD (poczta zwykła) lub 50 USD (poczta lotnicza). Rachunek bankowy: Związek Ukraińców Podlasia, Bank Pekao S.A., nr 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402.

Пробудження в огні

На Підляшші цьогорічна весна й початок літа такі, як і завжди – пора зелених ланів, перетканих кольоровими квітами та культурних заходів, зокрема конкурсів церковного й світського співу. В Україні ж фактично війна, до розв'язання якої не признається президент Російської Федерації та яка стала заскоченням для вихованих у лавах колишньої Радянської армії сьогоденнішніх українських генералів, виправдовуючих себе, що «цього не чекали», «цього не сподівалися, «ніхто про це не думав». Отже «совєтська» освіта й пропаганда, отуманююча українців чадом уявного «братерства», зробила своє чорне діло й прозріння відбувається за Шевченковими рядками, написаними 1847 року в петербурзькій тюрмі, що *Україну злії люде присплять, лукаві, і в огні її, окрадену, збудять...*

Але інакше і не могло бути, адже сьогоднішня війна це відстрочена плата за незалежність, яку у 1991 році Україна «отримала», але в основній масі громадян показала саме «приспаню» – нездатною, щоб в зручний час захиститися від імперського реваншизму. Тому, хоч у серпні 1991 року проголошено Декларацію Незалежності, яку у грудні підтверджено референдумом то, на думку Дениса Казанського, молодого журналіста і блогера з Донецька, *справжньої незалежності Україна не здобула. У 1990-ті роки, коли стрімкий ривок від Росії в бік Європи ще міг відбутися без суттєвих перешкод, Україна свідомо гальмувала й тулилася ближче до колишньої метрополії. Радянський парламент, радянський президент, радянська ментальність тримали Київ на прив'язі до Москви надійніше, ніж Путін та його берсерки. Поки країни Балтії робили свій «дранг нах Вєстен», Україна транслювала на державних телеканалах програми російського ОРТ й підписувала з Кремлем «Великий договір», фактично залишаючись сателітом Росії. СНД 1990-х років радше нагадувала конфедерацію, ніж спілку незалежних держав. Бюджети були в кожного свої, але зовнішня політика майже спільна.*

У 2000-х влада в РФ сконцентрувала у своїх руках Владімір Путін, і з'ясувалося, що втрачений час зробить шлях до справжньої незалежності дуже тернистим. Бо відірватися від Росії

Путіна буде набагато складніше, ніж від Росії Єльцина, більш зосередженої на власних проблемах. Потужне російське лобі сковувало Україну навіть у ті роки, коли влада вдавалася до спроб виїти з-під «братнього» крила. Промосковські партії надійно виконували завдання «не пуцать» Україну до ЄС, уміло саботували всі євроінтеграційні процеси. А коли нарешті в українського суспільства урвався терпець, стало очевидно, що втрачені роки простою доведеться оплатити дуже дорого. Бо ж остаточно незалежність українці вирішили проголосити в час, коли російський диктатор Путін набув максимальної могутності.

В цих умовах наслідком української громадянської революції автоматично стала й контрреволюція, а практично – маскована під «місцевий спротив» – російська інтервенція. Філософ і письменник, президент українського ПЕН-клубу Євген Свєрстюк, уродженець Волині, який власними очима бачив всі повороти української історії ще з довоєнних років та зазнав численних репресій за виступи проти дискримінації української культури та виготовлення і розповсюдження документів «самвидаву», переконаний, що «лиха даної хвилини» не треба абсолютизувати. Видиму частину подій ми, звичайно, характеризуємо в пресі, невидиму більше переживаємо і відчуваємо інтуїтивно. Цілком ясно, що видима частина подій несподівано повернулася у дуже добрий бік, бо для нас головним бар'єром був кримінальний режим, який дуже міц-

но закорінився і який дуже міцно об'єднався з російським, також кримінальним по суті своїй. І раптом цей режим в Україні падає, скандально падає. Народ, який здавався нам всім безсилений, не організований, раптом набирає сили і скидає оцю кримінальну, тимчасову камарилью, чим великою мірою розчищає собі свою властиву, справжню дорогу до свободи.

Але ми схильні переживати труднощі, болі сучасної доби, сучасного моменту та надавати їм занадто великого значення. Ясно, що це цілком відома схема, що слідом за революцією йде національне укріплення, а за ним відразу ж іноземна інтервенція. Це ніби класична схема. І воно, власне, так відбувається у нас, за цією схемою.

Інтервенція – це дуже деструктивне начало, це дуже брутальна сила. У даному разі, окрім всього іншого, це сила віджилої епохи, це маніяки з цвинтаря совєтської імперії. Всі їхні методи як дві краплі води нагадують те, що вони робили під час завоювання Західної України, Балтики й інших країн. І ті методи, та брутальність, і той принцип насильства, і та ж безвідповідальність. Ясно, що це багатьох людей жахає, і ясно, що воно діє усіма силами залякування. Але, разом з тим, оце залякування є духовно імпотентним. Воно є безперспективним. За цією силою є більше відчаю, аніж справді сили, тупої злості, мовляв, «ето есть наш последний і решительный бой», і я думаю, що і «последнее поражение».

Закінчення на 18 стор.

«Сонечко» (Садочок № 9)

Od tradycji do estrady, od wnuczka po babcię

Коротка ostatnia próba w samocho-dzie lub w zakamarkach Bielskiego Domu Kultury, poprawa fryzur, makijażu oraz stroju, najczęściej ludowego, i... – na scenę. W tym roku – maksymalna koncentracja, bo do wykonania tylko jeden utwór, a więc możliwości poprawki przy drugiej piosence nie ma. Tak standardowo wyglądały przygotowania do występu na Konkursie Piosenki Ukraińskiej „Z Podlaskiej Krynicy”. Tegoroczna impreza to już dziesiąty konkurs najlepszych wykonawców piosenek ukraińskich. Jego przesłuchania odbyły się 18 maja, tradycyjnie w bielskim BDK-u, i zgromadziły ponad siedemdziesięciu wykonawców. Byli wśród nich zarówno soliści, jak i duety, tercety, grupy śpiewacze, a także zespoły wokalo-instrumentalne z różnych zakątków województwa podlaskiego, z oczywistą dominacją wykonawców z powiatów bielskiego, hajnowskiego i siemiatyckiego, a także z Białegostoku.

Przesłuchania rozpoczęli ci, którym najtrudniej byłoby usiedzieć długo na miejscach – dzieci z Przedszkola „Leśna Polana” w Bielsku Podlaskim. Była wśród nich między innymi solistka Weronika Nazaruk. Towarzyszyli jej rodzice, którzy – jak mówili – trzymają za nią kciuki i są zadowoleni, że córka uczęszcza na zajęcia języka ukraińskiego, bo to szansa na nauczenie się swojej mowy i wielu nowych rzeczy, jak na przykład – piosenki.

– Uczestnicy są praktycznie od kilku lat stali – mówi współorganizatorka konkursu Elżbieta Tomczuk. – W tym roku zabrakło jedynie wykonawców ze Studia Piosenki Hajnowskiego Domu Kultury, ale w dwóch poprzednich edycjach zdobywali oni Grand Prix, a więc w tym roku zrobili sobie taką małą przerwę. Cieszy fakt, że jest tak dużo młodziarzy oraz że są nowi wykonawcy, którzy śpiewają zarówno współczesne utwory, jak i tradycyjne.

Debiutantem, który od razu „wskoczył” na pierwsze miejsce w swej kategorii, był młodzieżowy zespół folklorystyczny „Dobryna” z Białegostoku.

– To nasz pierwszy występ w Bielsku Podlaskim – mówi Aleksandra Iwanuk z białostockiego zespołu. – Chociaż osobiście wcześniej występowałam już na „Krynicy” wielokrotnie, między innymi z „Hiloczka” z Czeremchy. Dla niektórych z nas to już taka tradycja. Od najmłodszych lat występowałam na konkursie i gdybym nie pojechała, to jakbym coś straciła. A nasz debiut jako zespołu, można powiedzieć, był bardzo udany. Za rok chcemy tu znów wystąpić.

Do „weteranów” konkursu można zaliczyć także kierownika zespołów młodzieżowych z Dubicz Cerkiewnych i Kleszczel.

– Konkurs ma swój jubileusz – dziesiątą edycję i my mamy także swój dziesiąty występ – mówi Ihor Fita. – W historii naszych występów były lepsze

Домініка Благушевська

Фольклорний ансамбль Союзу емеритів і пенсіонерів

Олена Датчук

Віра Болтром'юк
Ірина Боровик

«Чижов'яни»

Сильвія Камінська

Ірина Древновська і Олена Радишевська

Ансамбль сім'ї Нестеруків

«Добрина»

«Криниця»

«Фантазія»

Група з гімназії № 2

«Гілочка»

Ансамбль з класу Па з українською мовою навчання

i gorsze lata, a tegoroczny konkurs mogę zaliczyć do udanych, ponieważ „Strumok” z Dubicz Cerkiewnych zdobył pierwsze miejsce, a „Fantazja” i młodsza grupa z Kleszczel – „Mikstura”, zajęły drugie miejsca. Muszę powiedzieć, że młodzież bardzo lubi muzykę ukraińską, zarówno tę estradową, jak i ludową. Zresztą, w tej estradowej bardzo często porównuje się taka ludowa nuta. Gdy przynoszę jakiś nowy utwór, młodzież bardzo chętnie, bez zastanowienia, bierze go „na warsztat”. Znają też pieśni ludowe, co można zauważyć na ogniskach lub innych imprezach, gdzie można sobie pośpiewać.

Małgorzata Priebe ze Studia Piosenki „Fart” Bielskiego Domu Kultury była na konkursie podwójną debiutantką. Występowała na „Podlaskiej Krynicy” po raz pierwszy i pierwszy raz w życiu śpiewała po ukraińsku. Wyszło, jak mówiła, a występie – chyba dobrze, a przypuszczenia potwierdziło jury, przyznając pierwsze miejsce w kategorii piosenki estradowej.

Różnorodność pokoleniowa oraz gatunki muzyki to jedna z cech organizowanego przez Związek Ukraińców Podlasia konkursu. W jednym z wiernych uczestników imprezy – zespole folklorystycznym „Rodyna” z Dubiażyna – śpiewają trzy pokolenia Podlaszukow.

Innym zjawiskiem, które można obserwować od kilku lat, jest aktywizacja zespołów z powiatu siemiatyckiego, a szczególnie gminy Mielnik. Helena Radziszewska i Irena Drevnowska przyjechały do Bielska Podlaskiego z Radziwiłówki, gdzie działa zespół „Krynica”.

– Zorganizowaliśmy się tak, skrzyknęliśmy po prostu – mówią członkinie zespołu, – i śpiewamy zarówno pieśni sakralne, jak i ludowe.

Ансамбль з класу Ша з українською мовою навчання

Патрик Місіюк

Квартет з Вуорлі

«Новина»

Наталія Никитюк

«Мікстура»

Лаура і Дарія Мхітаріан, Катерина Павелко

Анна Мойсик і Віра Никитюк

Квартет з Сім'ятичів

Марина Місіюк

«Луна»

Збігнев Насядко

«Незабудки»

«Ранок»

«Ранок» наймолодша група

Марія Кравчук

«Одна Третя»

«Ранок» фольклорна група

Малгожата Прібе

«Ретро»

«Стебло»

Катерина Тихонюк

«Мельничани»

Анастасія Шеремета

«Струмок»

«Вереси»

Ніна Тимошук

Терцет з Чижув

«Лебеді»

«Ранок» (найстарша група)

«Родина»

Емілія Королько

«Вервочки»

Патріція Буркевич і Марта Ігнатюк

Петро Осташевський, Роксана Вишковська і Магдаліна Яким'юк

Маріола Монах

Марія Веселовська і Агата Лаут

«Згодні маки»

Вероніка Назарук

Ілона Нестерович, Каміля Вишенко, Марлена Гаєвська

«Збучанки»

Niestety, jak mówią kobiety z Radziwiłłówki, „nasze piosenki” można już usłyszeć wyłącznie ze sceny. Na weselach i przy uroczystościach rodzinnych ich nie słyhać. Trudno także o włączenie się młodych osób – nie przejawiają zainteresowania.

Sądząc po uczestnikach konkursu w Bielsku Podlaskim czy takich miejscowościach jak Czeremcha – na odwrót – ukraińska piosenka w północnej części regionu zdobywa serca młodych. Jednym z nich jest Piotr Ostaszewski, który występuje na konkursie od wielu lat i w różnych wcieleniach, chociaż zawsze z nieodłącznym, „płonącym w rękach” akordeonem.

– Nie pamiętam, kiedy pierwszy raz wystąpiłem na „Krynicy” – mówi Piotr. – Grałem i gram z „Rankiem”, z innymi zespołami oraz biorę udział w różnych projektach muzycznych. Raz było lepiej, raz gorzej, ale nie to jest najważniejsze. Najważniejsze jest to, aby pielęgnować naszą kulturę i tradycję, a nie zamykać się w swojej chacie.

Finał konkursu, który odbył się 1 czerwca, miał efektowną oprawę, ale niestety złą pogodę. Koncert galowy „Z Podlaskiej Krynicy” w tym roku odbywał się w ramach Dni Bielska Podlaskiego. Najlepsi wykonawcy piosenki ukraińskiej prezentowali się na dużej scenie przed Urzędem Miasta. Koncert w strugach deszczu mogli obejrzeć między innymi przedstawiciele miast partnerów Bielska Podlaskiego, w tym – ukraińskiego, zakarpackiego Rachowa. Przedstawiciel delegacji tego miasta Ihor Sawczuk obiecał, że w następnym roku postara się na Dni Bielska przywieźć jakiś zespół ze swojego regionu.

Sławomir SAWCZUK
Polskie Radio Białystok
Fot. J. Bakunowicz

Zadanie „Spotkania z podlaskim folklorem, tradycją i poezją ukraińską: Spotkanie z Koledą i Szczedriwką – Konkurs Piosenki Ukraińskiej «Z Podlaskiej Krynicy» – Konkurs recytatorski «Ukraińskie Słowo» realizowane jest przez Związek Ukraińców Podlasia dzięki dotacji Ministra Administracji i Cyfryzacji RP.

Результати X Конкурсу української пісні «З Подляської криниці 2014»

ФОЛЬКЛОР

Молодша вікова категорія

Солісти:

I місце – Анастасія Шеремета

Ансамблі:

I місце – «Сонечко» (Садочок № 9) (Більськ)

Середня вікова категорія

Ансамблі:

I місце – «Гілочка» (Черемха)

Старша вікова категорія

Солісти:

I місце – Катерина Тихонюк

II місце – Збігнєв Насядко

III місце – Ніна Тимошук

Малі форми:

I місце – Тріо Ілона Нестерович, Каміля Вишенко, Марлена Гаєвська

II місце – Дует Анна Мойсик і Віра Никитюк

II місце – «Незабудки» (Нурець-Станція)

III місце – Ансамбль сім'ї

Нестеруків з Курашева

III місце – Дует Ірина Древновська і Олена Радишевська

Ансамблі:

I місце – «Добриня» (Білосток)

I місце – «Ранок» фольклорна група (Більськ)

I місце – «Родина» (Дуб'яжин)

II місце – «Згодні маки» (Райськ)

III місце – Група з гімназії № 2 (Більськ)

III місце – «Збучанки» (Збуч)

III місце – «Новина»

(Мощона-Королівська)

ОПРАЦЬОВАНИЙ ФОЛЬКЛОР

Молодша вікова категорія

Солісти:

I місце – Марина Місіюк

Старша вікова категорія

Солісти:

III місце – Олена Датчук

Малі форми:

I місце – Квартет (Вуорля)

II місце – Терцет (Чижі)

III місце – Дует Віра Болтром'юк та Ірина Боровик (Збуч)

Ансамблі:

I місце – «Вервочки» (Вуорля)

II місце – «Луна» (Парцьово)

II місце – «Ранок» фолькорова група (Більськ)

III місце – Фольклорний ансамбль Союзу емеритів і пенсіонерів (Чижі)

III місце – «Вереси» (Велиново)

IV місце – «Чижев'яни» (Чижі)

IV місце – «Мельничани» (Мельник)

IV місце – «Криниця» (Радивилівка)

ЕСТРАДНА ПІСНЯ

Молодша вікова категорія

Солісти:

I місце – Наталія Никитюк

II місце – Емілія Королько

III місце – Вероніка Назарук

Ансамблі:

I місце – «Ранок» наймолодша група (Більськ)

II місце – Ансамбль з класу IIIa з українською мовою навчання (Більськ)

III місце – Ансамбль з класу IIa з українською мовою навчання (Більськ)

IV місце – «Одна Третя» (Вуорля)

Середня вікова категорія

Солісти:

I місце – Домініка Благушевська

II місце – Патрик Місіюк

Малі форми:

I місце – «Стебло» (Білосток)

II місце – «Мікстура» (Кліщелі)

Ансамблі:

I місце – «Струмок»

(Дубичі-Церковні)

II місце – «Фантазія» (Кліщелі)

Старша вікова категорія

Солісти:

I місце – Малгожата Прібе

II місце – Маріола Монах

III місце – Марія Кравчик

III місце – Сильвія Камінська

Малі форми:

I місце – «Лебеді» (Гайнівка)

II місце – Тріо Петро Осташевський, Роксана Вишковська і Магдалина Яким'юк

II місце – Патриція Буркевич і Марта Ігнатюк

III місце – Дует Марія Веселовська і Агата Лаут

Ансамблі:

I місце – «Ранок» (Більськ)

Вокально-інструментальні ансамблі:

II місце – «Ретро» (Сім'ятичі)

III місце – Квартет (Сім'ятичі)

Modlitwa śpiewana głosami różnych narodów

Sobór Świętej Trójcy już wyciszył się po przesłuchaniach konkursowych. Do swoich miast i państw odjechali chórzyci i dyrygenci. Ale echo międzynarodowej pieśni cerkiewnej brzmi. Powróćmy do tych dni majowych. Powróćmy do pięknej cerkwi, gdzie od 14 do 17 maja 2014 r. odbywał się już XXXIII Międzynarodowy Festiwal Hajnowskie Dni Muzyki Cerkiewnej. Podczas trzech dni przesłuchań konkursowych 24 chóry z Polski, Ukrainy, Rosji, Białorusi, Serbii, Francji, Izraela i Gruzji dostarczyły wielu pozytywnych wrażeń – ich kunszt wykonawczy zadowolili nawet wybrednego słuchacza. Mimo iż podstawowym celem muzyki cerkiewnej jest modlitwa, festiwal to także możliwość wyłonienia i uhonorowania najlepszych chórów, ocenianych przez międzynarodowe jury. Mistrzowie wyśpiewanej modlitwy zaprezentowali się publiczności jeszcze raz na dwóch koncertach galowych – w Hajnówce i w Białymstoku.

I miejsce w kategorii chórów parafialnych wiejskich otrzymał Chór Parafii Prawosławnej p.w. św. Ap. Jakuba „Harmonii” z Łosinki, pod dyrekcją Marii Paszko. Wśród chórów parafialnych miejskich jury najwyższą ocenę gospodarzy festiwalu, Chór Parafii Prawosławnej p.w. św. Trójcy z Hajnówki pod dyrekcją ks. Pawła Korszaka. W kategorii chórów akademickich I miejsce uzyskał Kameralny Chór „Crescendo” Wydziału Sztuki Uniwersytetu Państwowego z ukraińskiego Krzywego Rogu. „Crescendo” dyrygowała Wiktorija Serhiejewa. Spośród chórów innych najwyższą lokatę uzyskała Grupa Wokalna Zespołu Muzycznego Instytutu Staży Granicznej z Mińska na Białorusi pod dyrekcją Aleksandra Ważnika. Nagrodę specjalną festiwalu otrzymał Chór Shir Hadash z Izraela pod dyrekcją Anastasii Sobolev. Grand prix zdobył Chór Konserwatorium Muzycznego w Kazaniu pod dyrekcją Władysława Łukjanowa.

Gdy jurorzy ogłosili w Hajnowskim Domu Kultury wyniki tegorocznej edycji Hajnowskich Dni Muzyki Cerkiewnej, zaskoczenia nie było – nagrodzono najlepszych. Po wysłuchaniu wszystkich chórów byłam przekonana, że najwyższą notę uzyska albo Kameralny Chór Wydziału Sztuki Uniwersytetu Państwowego „Crescendo” z Krzywego Rogu, albo Chór Konserwatorium Muzycznego w

Kameralny Chór „Crescendo” Wydziału Sztuki Uniwersytetu Państwowego w Krzywym Rogu

Kazaniu. Koncerty konkursowe obu chórów były rewelacyjne. Młodzi śpiewacy znad Dniepru najbardziej też okazali swoją radość z pierwszego miejsca. Studenci wiwatowali i śpiewali.

– Przecież to dzieci, ale ja także jestem bardzo zadowolona – mówiła Wiktorija Serhiejewa, dyrygentka „Crescendo”. – Rozumiem, że trzeba jeszcze dużo pracować, ale moi chórzyci są wspaniali. Na pewno przyjedziemy jeszcze do Hajnówki z wielką radością. Te dni, gdy przygotowaliśmy się do hajnowskiego konkursu, były jednymi z najszcześniejszych w naszym życiu.

– Śpiewaliście zachwycająco...

– Dziękuję. Staraliśmy się. Modliliśmy się.

– Chór akademicki. Chórzyci to studenci muzyki?

– Większość to studenci, ale są także wykładowcy. Wśród nich znakomity solista Wołodymyr Bondarenko, także Ilija Dorszen, Wołodymyr Marszałkowski. To muzycy, którzy wyszli z naszego gniazda, ale nie zapominają o naszym chórze i nam pomagają.

– Jest pani kontynuatką „szkoły odeckiej”...

– Uczylam się w klasie Heorhija Kosińskiego. Jestem z tego bardzo dumna. To daje mi siłę, aby żyć i pracować.

– Mam wrażenie, że w hajnowskim soborze śpiewało się wam bardzo lekko...

– Niebywale lekko. Cerkiew przepiękna. Publiczność zasluchana. Ludzie

przysli po pracy, nie pożałowali swojego wolnego czasu, aby tu być, razem z nami uczestniczyć w festiwalu. Jeśli czujesz, że to nikomu niepotrzebne, wówczas i źle brzmi, a tu słuchacze pracują razem z nami.

– Przerazają nas wieści z Ukrainy. W waszym regionie też niespokojnie?

– U nas, dzięki Bogu, spokojnie. Ale modlimy się za Ukrainę, żeby wszystko się uspokoiło. Najważniejsze, żeby był pokój. Módlcie się z nami.

W ubiegłym roku na Międzynarodowym Festiwalu Hajnowskie Dni Muzyki Cerkiewnej nie było chórów z Ukrainy. W tym roku zapowiedziały się trzy. Niestety, chór z Kijowa nie przyjechał.

– Jeśli chodzi o to, co się dzieje na Ukrainie, pozostaje nam jedynie się modlić – stwierdza Iwan Taranenko z Kijowa, kompozytor i juror festiwalu. – Modliliśmy się ze wszystkimi chórami. Śpiew modlitewny być może jest bardziej wartościowy niż rozmowy polityków. Da Bóg, może w moim kraju się uspokoi. Wielka szkoda, że giną ludzie. Właśnie po to, żeby tak nie było, trzeba organizować taki festiwal, jak Hajnowskie Dni Muzyki Cerkiewnej. On łączy ludzi i zmienia na lepszych, bo pokój to nie puste, ale bardzo ważne słowo.

Tak jak przed tysiącleciem prawosławie przyszło na Podlasie z Kijowa, tak i teraz te więzi podtrzymują dyrygenci wykształceni w Ukrainie, pochodzący zresz-

czą z obu stron obecnej granicy. Zaowocowało to m.in. zdobyciem I miejsca przez Chór Parafii Prawosławnej p.w. św. Ap. Jakuba „Harmonii” w Łosince, którego dyrygentka, Maria Paszko, urodziła się w Ukrainie.

– Dyrygowała Pani chórami podczas poprzednich edycji festiwalu...

– Dyrygowałam kilka razy jako Maria Bubka. Były to także chóry z Łosinki, ale inne. Chór „Harmonii” powstał w 2010 r. i jest to nasz wspólny debiut na festiwalu. Trochę się tremowaliśmy. Najważniejsze, że śpiewaliśmy dla Boga i dla ludzi.

– Udało się Pani zebrać liczny chór...

– Tak, jak na naszą wiejską parafię, to super. Jest bas, są tenory, cały skład głosów.

– Jest Pani muzykiem...

– Ukończyłam studia muzyczne w Równem na Ukrainie. W 2008 r. przyjechałam do pracy w Łosince, a w ubiegłym roku wyszłam tu za mąż. Mogę powiedzieć, że tutaj znalazłam siebie, swoje miejsce w cerkwi jako dyrygentka, a także w życiu osobistym.

W Równym swoje wykształcenie muzyczne zdobywała także bielszczanka, dyrygent chóru dziewczęcego parafii p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny Anna Fita. Jej mąż Ihor Fita, pochodzący z Równego, prowadzi bardzo dobry chór „Strumok” w Dubiczach Cerkiewnych oraz jest kierownikiem artystycznym zespołów „Fantazja” i „Miktura” w Kleszczelach.

– To drugi występ chóru na festiwalu w hajnowskim soborze. To dziewczyny chciały wystąpić w soborze Świętej Trójcy czy bardziej Pani?

– Wspólnie chcieliśmy, specjalnie się przygotowujemy.

– Mnie szczególnie spodobała się „Piśnia do Chołmskoji Bożozi Materii”.

Chór Dziewczęcy Parafii Prawosławnej p.w. Narodzenia NMP w Bielsku

– Już dawno mamy ją w repertuarze i lubimy tę pieśń.

– Dziewczęta mają wpływ na repertuar?

– Tak, mają, bo pewien repertuar im bardziej odpowiada, a inny niezupełnie. Specyfika chóru młodzieżowego jest taka, że jeszcze nie wszystko da się z nim zaśpiewać. Dlatego musimy dostosowywać niektóre utwory, przerabiając je na trygłosowe. Czasami dziewczęta mają ochotę na utwór, który mnie się nie podoba, ale jeśli ktoś coś lubi, to fajnie to zaśpiewa.

Trzeciego dnia przesłuchań konkursowych zaprezentowały się oba chóry z Ukrainy. Lwowskim chórem „Artos”, który otrzymał III miejsce w kategorii chórów innych, dyryguje Natalia Iwaszkiewicz.

– Pani chór wykonał muzykę kompozytorów ukraińskich...

– Kompozycję Kyryla Stecenki wykonywał także nasz poprzednik, chór parafii Uspeńskiej z Bielska. Kozarenko to kompozytor, który mieszka u nas, we Lwowie. Jest młody, tworzy od pięciu lat, myślę, że będzie mu przyjemnie, iż wykonaliśmy jego utwór na hajnowskim festiwalu.

– Jakie wrażenia z festiwalu?

– Bardzo nam się podoba. Wysoki poziom konkursu. Posłuchaliśmy innych podczas prób i aż troszkę się przeraziliśmy, czy podolamy.

– Macie oryginalne stroje ukraińskie...

– Moja bluzka ma ponad sto lat. Jest ręcznie wyszywana. Wszyscy chórzyci takie mają. Korale też mają swoją historię. Były zakopane w ziemi, ale udało się je odkopać.

Podczas obcowania z wykonawcami okazało się, że po-naszemu można porozmawiać także z dyrygentką paryskiego chóru „Borisfen” Lidią Mykolenko, która wprawdzie urodziła się w stolicy Francji, ale jej rodzice przybyli tam spod Kijowa i Tarnopola. Ona sama i męska część chóru wystąpiła zresztą w ukraińskich wyszywkach.

– Nie mamy okazji, żeby słuchać chórów z Paryża. Jak dowiedzieliście się o Hajnówce?

– Moi śpiewacy to rodowici Francuzi. Nie mają niczego wspólnego z prawosławiem. Nie znają ani ukraińskiego, ani rosyjskiego, ani polskiego. Ale ze mną śpiewa matuszka mojej ukraińskiej parafii prawosławnej św. Symona. To ona słyszała o hajnowskim festiwalu, opowiedziała o Hajnowskich Dniach Muzyki Cerkiewnej, a ja porozmawiałam z chórzystami. Wszyscy byliśmy zgodni, że przyjemnie będzie przyjechać do Hajnówki i wystąpić w soborze.

– Skąd w waszym repertuarze pieśni o Czarnobylu?

– Całą panichidę napisał Amerykanin ukraińskiego pochodzenia Roman Hurko (urodził się w 1962 roku). Ukraiński patriarchat zwrócił się do niego, żeby napisał panichidę ku pamięci Czarnobyla. Przyjaźniłam się z nim i gdy usłyszałam ten utwór tak mnie wzruszył, że poprosiłam go o partyturę i nauczyliśmy się.

Zakończenie na str. 30

„Na Mikołu” w Zagrodzie

Miejscem tradycyjnych spotkań podlaskich Ukraińców w dzień wiosennego św. Mikołaja jest od wielu lat Zagroda – niewielki skansen położony nieopodal wsi Koźliki. Także w tym roku miłośnicy kultury ukraińskiej spotkali się 22 maja w tym malowniczym miejscu nad Narwią.

„Do Mikoły nikoli ne si’j hreczki...”

22 maja (9 maja według starego stylu) w kalendarzach cerkiewnych to dzień przeniesienia relikwii św. Mikołaja Cudotwórcy z Myr w Licji (obecna Turcja) do miasteczka Bari we Włoszech. Po raz pierwszy święto to zostało ustanowione przez papieża Urbana II, który żył w XI w. Było to więc święto Kościoła Zachodniego, nieuznawane przez Greków, jednak na Ukrainie obchodzono je już od końca XI w., kiedy to wprowadził je do kalendarza cerkiewnego metropolita Jefrem. Badacze tłumaczą ten fakt ówczesnymi dobrymi stosunkami Rusi Kijowskiej z Rzymem.

W ukraińskiej tradycji ludowej dzień świętego Mikołaja jest związany z pierwszym wiosennym wyprowadzeniem koni na pastwisko. Do tego dnia nie można było ani siać gryki, ani strzyc owiec, co znalazło odbicie w popularnym na terytorium całej Ukrainy, a także na Podlasiu przysłowiu: „Do Mikoły nikoli ne si’j hreczki i ne stryży oweczki”.

Święty Mikołaj jest szczególnie czczony przez naród ukraiński. Także w naszym regionie (zarówno białorusko-, jak i ukraińskojęzycznej jego części) jest on patronem wielu cerkwi, m.in. w Milejczycach, Grodzisku, Michałowie, Białowieży, Kleszczelach, Topilcu, Narewce, Zubaczach, soborze w Białymstoku, a także w Koźlikach. Ta niewielka cerkiewka, pochodząca z 1793 roku, znajduje się kilkaset metrów od Zagrody. Na niezwykle malowniczą nadnarwiańską skarpe przeniesiono ją ze wsi Klejniky w XIX wieku. W 1988 r., z okazji tysiąclecia Chrztu Rusi Kijowskiej, ukraińska młodzież Podlasia ustawiła przy niej krzyż, którego wykonawcą był Włodzimierz Naumiuk, znany rzeźbiarz ludowy ze wsi Kaniuki.

To, że dzień 22 maja jest uroczystością obchodzoną w cerkwi pw. św. Mikołaja w Koźlikach, stało się pretekstem, by wła-

śnie tego dnia zacząć organizować spotkania sympatyków Zagrody. Dlatego też co roku w dzień wiosennego Mikołaja miejsce koło wiatraka zapelnia się ludźmi i po koźlikowskim lesie niosą się piosenki ukraińskie.

„Samohonka udalasia, wsia bryhada napilasia”

W tym roku „Na Mikołu” pogoda wyjątkowo dopisała, dlatego też nie zabrakło chętnych ciekawego spędzenia czasu w uroczym zakątku Podlasia. Organizatorzy – Towarzystwo Przyjaciół Skansenu w Koźlikach – zaprosiło tym razem do Zagrody Marka Martynowicza, autora książki poświęconej historii swojej ro-

dzinnej miejscowości Dasze koło Kleszczel. W nowo postawionej stodole odbyła się prezentacja połączona z projekcją zdjęć i dokumentów, które autor zebrał w ciągu kilku lat pracy nad książką. Warto wspomnieć, że monografia „Dasze – fragmenty historii w dokumencie i fotografii” ukazała się jako prywatna inicjatywa jej autora, który chciał ocalić od zapomnienia część podlaskiego dziedzictwa kulturowego. Godna podziwu praca została doceniona, co było widać także podczas prezentacji w skansenie.

„Na Mikołu” to w głównej mierze impreza towarzyska – miejsce spotkań różnych pokoleń podlaskich Ukraińców i ich przyjaciół. Jednak, według słów organizatorów, to także inicjatywa mająca ilustro-

wać pewne zjawiska w życiu społeczności podlaskiej – działalność wydawniczą, ale także ruch artystyczny, w głównej mierze związany z zachowaniem i kultywowaniem tradycji śpiewaczej międzyrzecza Narwi i Bugu. Dlatego też nie mogło zabraknąć w Zagrodzie prezentacji pieśni podlaskich. W tym roku z repertuarem obrzędowym i lirycznym wystąpili nad Narwią uczestnicy pierwszej części „Warsztatów pieśni podlaskich”, które odbywały się w Krasnej Wsi w ramach projektu Towarzystwa Dziedzictwo Podlasia. Pod okiem śpiewaczki ludowej Walentyny Marciniowicz młodzi ludzie wykonali pieśni weselne, kolędy ludowe, zwane w Krasnej Wsi *prypivkami*, a także pieśni liryczne (*na zdjęciu*). Malownicze miejsce nad Narwią oraz piękna wiosenna pogoda nie sprzyjały śpiewaniu pieśni pogrzebowych, które uczestnicy warsztatów również poznawali, za to dobrze zabrzmiały w Zagrodzie utwory żartobliwe, w tym dość ciekawa podlaska pieśń o samogonce.

Impreza nad Narwią nie skończyła się na prezentacji przygotowanej przez Julię Charytoniuk, autorkę projektu. Pieśni podlaskie oraz popularne utwory ukraińskie rozbrzmiewały w skansenie przy ognisku jeszcze przez wiele godzin.

A zaczęło się od wiatraka...

Dziś „Na Mikołu” to najważniejsze spotkanie członków Towarzystwa Przyjaciół Skansenu w Koźlikach oraz wszystkich sympatyków idei ukraińskiej na Podlasiu. Oprócz tej imprezy Zagroda jest jednak miejscem wielu innych inicjatyw związanych z życiem ukraińskim na Podlasiu – tu odbywają się cykliczne warsztaty liryczne, wyjazdowe próby zespołów ukraińskich, etnograficzne warsztaty dla dzieci uczących się języka ukraińskiego, rajdy „Podlasze” etc. Można więc powiedzieć, że jest to jedno z ważniejszych miejsc na mapie życia kulturalnego podlaskich Ukraińców. A wszystko zaczęło się od pewnego wiatraka, który grupa młodych ukraińskich zapaleńców postanowiła przenieść w to miejsce...

Idea przeniesienia zniszczonego, zapomnianego wiatraka ze wsi Trześcianka na polanę koło Koźlik zrodziła się w środowisku młodzieży ukraińskiej z Bielska Podlaskiego w połowie lat 80. XX w. Głównym inicjatorem stał się Jan Michalczuk, dziś jeden z największych podlaskich biznesmenów, ponadto w pracę zaangażowali się: Bohdan Karczewski, Jerzy Lewczuk, Jerzy Ignatiuk, Janusz Bakunowicz, Jerzy Misiejuk oraz Jan Chwaszczewski.

Przy złożeniu pomagał też ojciec Jana Michalczuka, Włodzimierz Michalczuk, gospodarz z Koźlina, który jednocześnie udostępnił miejsce pod budowę. Sama rozbiórka i przewiezienie wiatraka zajęły młodym ludziom 3-4 dni, natomiast złożenie szkieletu – 2 dni. Później przyszedł czas na prace wykończeniowe i remonty, które trwają do dnia dzisiejszego.

Od momentu przeniesienia wiatraka malownicze miejsce w środku koźlikowskiego lasu stało się miejscem spotkań młodzieży ukraińskiej z Podlasia i gości z całej Polski. Jednak koniec lat 80. przyniósł ze sobą spadek aktywności i wiatrak na kilka lat przestał tętnić życiem. Drugi etap prac w skansenie rozpoczął się już na początku lat 90. i związany był z wymianą prowizorycznego, rozwalającego się dachu z papy na dach z gontu. Pracą zajęli się Sławomir Waszkiewicz i Jan Chwaszczewski, którzy doświadczenie w pracach konserwatorskich zdobyli podczas konserwacji dzwonnicy na Roztoczu, zleconej przez Społeczną Komisję Opieki nad Zabytkami Sztuki Cerkiewnej.

W 1994 r. opieki nad wiatrakiem podjęli się studenci należący do Związku Ukraińskiej Młodzieży Niezależnej. Od tego czasu skansen w Koźlikach znów zaczął tętnić życiem. Powstały ogrodzenie i brama, dorobiono też wiatrakowi skrzydła. Z czasem powstało Towarzystwo Miłośników Skansenu w Koźlikach, którego celem stała się opieka nad zabytkiem.

Od 1994 r. koło wiatraka zaczęły się odbywać liczne imprezy, na których śpiewano piosenki ukraińskie. Rokrocznie w maju rozpoczynał się w tym miejscu rajd „Pidlaszsa”, często przyjeżdżały na ogniska dzieci uczęszczające na lekcje języka ukraińskiego w szkołach podstawowych w Bielsku Podlaskim, podejmowano też próby organizowania warsztatów muzycznych, na które zapraszano różnych wykonawców, np. „Czeremshynę” z Czeremchy, czy też zespół ludowy z Czeremchy-Wsi. Z ośrodka zaczęli też korzystać ludzie spoza środowiska ukraińskiego, np. uczestnicy spływów kajakowych czy okoliczni mieszkańcy, którzy od lat z własnym wiktem i grillami przyjeżdżali w to piękne miejsce na odpoczynek. Niestety nie zawsze potrafili oni uszanować cudzą pracę. Warto przy okazji dodać, że wiatrak znalazł się także na trasie białoruskiego rajdu „Baćkauschczyna”.

Apogeum „wiatrakowego” życia przypadło na 1998 rok. Życie kulturalne kwitło wtedy najbujniej, także wówczas zakupiono chatę, której jednak wiele lat przyszło czekać na postawienie.

Wszystko wskazywało na to, że skansen w Koźlikach stanie się atrakcyjnym ośrodkiem młodzieżowym. Niestety znów przyszedł okres stagnacji i życie koło wiatraka zaczęło zamierać. I chociaż nadal odbywały się tam spotkania towarzyskie, nie były już tak częste i ograniczały się zwykle do kilkuosobowych grup.

Ożywienie ośrodka stało się jednym z priorytetów podlaskich Ukraińców – osób zaangażowanych niegdyś w jego stworzenie. W 2005 r. wiatrakiem zajęli się aktywiści z pierwszego i drugiego etapu jego budowy. Uregulowano sprawy formalne, rozwiązano kwestie związane z finansowaniem oraz opracowano plan rozbudowy mini-skansenu, z czego najważniejsze stało się postawienie chaty.

Wybudowana koło wiatraka chata jest rekonstrukcją zewnętrznego i wewnętrznego wyglądu tradycyjnej chaty podlaskiej pochodzącej z Koźlina z 1936 r. Jej postawienie miało stać się początkiem tradycyjnej zagrody podlaskiej – osady typu kolonijnego. Z czasem udało się przeprowadzić remont skrzydeł wiatraka oraz w tym roku – dzięki środkom unijnym – wybudować stodołę. Dziś Zagroda to już nie tylko wiatrak, ale też podlaska chata z gankiem, spichlerz, studnia z tradycyjnym żurawiem, bania oraz stodoła.

Jak jednak podkreślają członkowie Towarzystwa Przyjaciół Skansenu w Koźlikach, ważne jest nie tyle zaplecze materialne, ile życie kulturalne, które się rozwinie wokół Zagrody. Patrząc na inicjatywy z ostatnich lat można stwierdzić, że to się udało – oprócz cyklicznego święta „Na Mikołu”, odbywały się tu chociażby warsztaty bojowego hopaka, warsztaty taneczne pod nazwą „Tanci w kłuni”, organizowano także sianokosy, warsztaty klejenia tradycyjnej gwiazdy kolędniczej oraz niezliczone mnóstwo warsztatów muzycznych.

Dziś Zagroda w Koźlikach to miejsce, gdzie chętnie przyjeżdżają różne pokolenia podlaskich Ukraińców. Widać to wyraźnie „Na Mikołu” – imprezie, która przyciąga nie tylko dawnych inicjatorów przeniesienia wiatraka, obecnie 50-latków, ale też młodzież szkolną i studencką oraz dzieci. Łączy ich nie tylko chęć przyjemnego spędzenia wolnego czasu w klimatycznym miejscu nad Narwią, ale też umiłowanie pieśni ukraińskiej oraz świadomość własnego pochodzenia.

Ludmiła LABOWICZ
Zdjęcia autorki artykułu

«Моя це земля»

Є люди військові. Вони носять зброю. Вміють стріляти. А він не був таким. Мав наймирнішу у світі професію. Був хліборобом. Фермером – по-сучасному. Не вмів стріляти. Він вмів орати землю.

Донечки Катруся й Іринка, син Віктор і дружина Людмила. То була звичайна сім'я. То був найбільший скарб хлібороба Віктора Чміленка. Та ще земля, яку він засівав пшеницями і лелівав, як малу дитину, зрошуючи не водою – потом своїм щоденно.

Жив Віктор Чміленко з дружиною й дітьми на хуторі біля села Борисівка, на Кіровоградщині. Хату збудував сам, соняхами розмалював.

Мав 350 гектарів землі. 50 своїх, а решта – паї сусідські. Люди знали: і їх не обдурить, і землю догляне, бо любив її. А він, хлібороб з Кіровоградщини, її, ту землю, і справді любив. Тішився, що колосяться жита, радів соняшникам, як за сонцем голівки повертали. Святою землею називав. Як він її любив... „Я – господар на своїй землі, я – влада у моїй державі. Бо я частинка українського народу, бо тут лягли в землю діди мої. Ті, хто зміг“, – сказав так, коли вперше зросив її своєю кров'ю.

Діда Чміленка по маминій лінії за землю вбили – противник колективізації. Розстрілювала діда сталінська

Наприкінці червня у місті Бобринець в Кіровоградській області відкрили пам'ятну дошку Герою Небесної Сотні, загиблому 20 лютого, Вікторові Чміленкові (1961 року народження). Його іменем ще в лютому була названа одна з вулиць Кіровограда.

„трійка“. Справедливий дідо був. Сусіди кажуть: і Віктор такий.

Два роки тому по його полях їздили „віп-персони“ на джипах – полювали кабанів. Пшениця тільки зійшла, а по ній, тендітній, – колесами. Не міг хлібороб на такий глум дивитися. Беззбройний, кинувся захища-

ти своє поле. Їх, з джипа, вийшло п'ятеро. Били фермера ногами по голові. Були б убили тоді, але дружина спустила собаку – втекли.

Пішов Віктор до міліції, попросити, щоб захистили його поле. А натомість... Як завжди по всій Україні: міліція і прокуратура справу кримінальну порушили не проти нападників, а проти хлібороба.

А він міцним виявився горішком. Вийшов під прокуратуру. На білому простирадлі написав: „Коли безправ'я стає законом – спротив стає обов'язком“. Ще й намалював на простирадлах долари – „герб“ продажних прокурорів. Цьому відважному чоловікові тоді дивувалися всі. А він усміхався: „Моя це земля і не буду жити по-іншому, ніж живу тепер“.

...А в грудні Віктор полишив своїх дітей і пішов на Майдан до Києва. Діти чекають. Дружина у вікно дивиться.

Земля тяжіє весною, плаче, кличе господаря. Він не прийде, не ждєть. Снайпер поцілів Віктору кулею в голову. Зросив кров'ю хлібороб свою землю. Вбито його.

expres.ua

В Україні зростає патріотизм...

(Розмова з молодими українцями зі сходу та півдня України)

В Університеті в Білостоці на Літній Вшколі польської мови і культури перебувала група 14-х студентів з різних регіонів України. Серед них знайшлася молодь із міст, які досі вважалося проросійськими. І хоч у багатьох удома розмовляють російською мовою, у Білостоці всі між собою користувалися лише українською. Запитали ми в них, як зараз виглядає ситуація в їхніх рідних містах та які їхні відчуття у зв'язку з жалюгідними подіями, що зараз відбуваються в Україні.

Руслана Чедресва, Одеса

В Одесі більш менш стабільна ситуація. Коли все починалося, кричали, що Одеса є за Росією. У мене є навіть відео, я тоді знімала, як кричали на мітингах, що вони за Росією. Мене це дуже вразило. Але потім, після пожежі в профспілках 2 травня, люди якось переосмислили те, що навіщо їм дійсно ця Росія, коли в них є своє, їх любимий край, який потрібно зберегти. І ті люди більше зараз тягнуться до українського, навіть ті, які раніше розмовляли російською мовою, починають більш менш українською розмовляти, або навіть якщо не розмовляють, то все одно якось тягнуть до того, що українське.

Яна Кустов, Одеса

У нас у принципі все нормально. Я думаю, що 2 травня всі ті, хто робив ці конфлікти, кому вигідні ці конфлікти, побачили, що Одеса то не є Крим, Одеса те не є Донецьк, то таке місто, що буде боротися за свою самоідентифікацію. І я не думаю, що зараз є сенс боятися. Так, звичайно, все може статися. Одеса це прекрасне місто і мені здається, будь яка країна була би не проти мати таке в себе, бо в нас є море, порт, інфраструктура, прекрасний центр міста.

В Одесі після 2 травня цей підйом патріотичний настільки помітний, як для українців десь з західної або центральної України. На кожному будинку висять українські прапори, майже на кожному вікні, в кожній машині є якийсь маленький український прапорець. Окрім того в нас проводиться дуже великий вишиванковий марш. Це традиційний захід, він був не перший рік. Однак, цього року прийшло багато людей і можна було побачити багато патріотизму. Місто показало, що ніхто не хоче приєднатися до якоїсь іншої

Яна Кустов (перша з правої) та Руслана Чедресва з підляським народним поетом Володимиром Сосною та його дружиною (село Пашківщина)

країни. Тому ми віримо, що все буде нормально.

Ірина Андрєєва, Харків

У Харкові ніколи не було дуже великих заворушень. Хоч ми недалеко до цих конфліктів, десь сто кілометрів, то єдине що в нас видно, це гелікоптери, які літають дуже низько, бо в нас знаходиться шпиталь, куди привозять постраждалих воєнних хлопців.

Патріотизм дуже піднявся, тому що в листопаді, коли це все почалося, було десь 50 відсотків проукраїнських і 50 проросійських людей. Але чим далі, то менше стає проросійських, і тим більше стає проукраїнських. Щоправда надалі стоїть пам'ятник Леніну, але лише тому, що він дуже тяжкий (важить 60 тонн) та стоїть на такому високому постаменті над метро. Отже, коли валяли всі пам'ятники по Україні, то харківський теж хотіли повалити, але коли його почали руйнувати, побоялися, що все завалиться. Тому його не чіпали. А потім коло нього збудували наметове містечко і охороняли. Кожного дня стояло людей біля двадцять. Постояли тиждень і розійшлися.

У Харкові стали більше розмовляти українською мовою. Вишиванки стали більше носити. Окрім того немає вже в нас проросійських мітингів, з черги

проукраїнські збираються доволі численні. Люди проводять марші, співають пісні українські, читають вірші.

Олександра Світ, Дніпропетровськ

У Дніпропетровську знайшлося багато прихильників української мови і зараз дійсно можна побачити багатьох людей на вулиці, які щиро розмовляють рідною українською мовою. Зараз у нашому місті піднявся український національний дух, багато людей одягають вишиванки, співають українські пісні і українська мова зараз у нас на хорошому рівні.

Всім дякувати, що в Дніпропетровську зараз стабільна ситуація. Звичайно, бувають сутички, але таких дій, які ведуться зараз у Донбасі або Луганську немає. І ми надіємося, що такого не буде.

Дмитро Плантон, Чернівці

Чернівці це столиця Чернівецької області, Буковини, краю в Україні, як Підляшшя в Польщі – осередок багатокультурності, багатонаціональності і, відповідно, толерантності. У Чернівцях завжди було спокійно, під час Євромайдану ми не мали ніякої серйозної сутички. Були мікроконфлікти, але застосування сили не було. Щодо зростання патріотичних ситуацій, наше

Закінчення на 18 стор.

Пробудження в огні

Аналізуючи актуальну ситуацію київський політолог Віктор Каспрук стверджує: *Військові дії Російської Федерації в Україні по-суті є війною імперської Росії і козацької України. Адже, як показали результати двох Майданів, Москва не здатна за допомогою своїх ставлеників зломити демократичний дух українців і примусити їх стати рабами путінської неолітерії. Путін ніяк не хоче зрозуміти того, що Україна – це не Росія.*

На думку В. Каспрука, основою проблеми є не так сам Путін, але російське суспільство, яке у своїй більшості визнано його своїм лідером і безтямно вірить у брехливу пропаганду, яка у причинах внутрішньоросійських негараздів звинувачує Захід та нацьковує росіян проти українців. Отже й політолог не жаліє на його адресу ідкої іронії: *Російське населення за своєю природою є інфантильним. Воно відає всі владні повноваження наверх і чекає від влади виконання своїх бажань. Росія за своєю ментальністю подібна тій жінці, яка хоче вдало вийти заміж, слухатися чоловіка, бути покірною і слугувати йому. Хоча швидше Росія схожа на покинуту стервозну жінку, яка метається між агресією, істерикою і стокгольмським синдромом. Україна ж навпаки, більше нагадує Італію з її нескінченними прем'єрами і політичними розбірками.*

«Розлучення» України і Росії було неминучим просто тому, що вони дуже різні за своєю суттю. Проте, головна відмінність між українцями і росіянами – це відсутність в українців імперськості. І, як наслідок цього – те, що, на відміну від росіян, українці не визнають за владою права гнобити себе в ім'я великих фіктивних звершень. Саме тут основна головна відмінність у свідомості України – Росія, Європа – Азія.

Ще одна суттєва різниця між українцями і росіянами у тому, що для перших людське життя має велику цінність. Насильницька смерть десяти людей в Україні – це національна трагедія, сотня трутів для Росії, іноді, навіть не привід для новини на передовиці.

Також різниця у тому, що коли Єльцин поставив в Росії Путіна своїм президентом-наступником, ніхто й не пискував. А в Україні, коли Кучма захотів поставити Януковича, відбувся перший Майдан. У Росії Путін може легко

й дерев'яного чоловічка Пінюккіо призначити на певний час президентом, і всі будуть шукати у нього мізки, нові ідеї і свіжі політичні віяння. В Україні президента вибрали місяць тому і не можна сказати, що йому вдалося опинитися поза полем критики.

Можна констатувати, що зараз українці куди більш політично зріла нація, ніж росіяни. Але це визрівання відбулося за короткий проміжок часу, переважно за останні десять років після Помаранчевої революції.

Період президентства Віктора Януковича показав українцям, в якій державі не хочуть вони жити. Реальний стан держави та її соціуму показало те, що відбулося вже після падіння його влади – спочатку захоплення Російською Федерацією Криму, відтак намагання розбурхати «Російську весну», щоб вихопити з-під влади Києва південні й східні області. Ці плани провалилися у Харкові чи Дніпропетровську, але на Донбасі, тобто у шахтарсько-промисловій смузі Донецької і Луганської областей, яка практично була приватизована й перетворена в удільне князівство Партії Регіонів, все ж таки вдалося створити імітацію місцевого сепаратизму у формі «народних республік», на що й повелося населення, просякнуте тут ностальгією за СРСР та десятиріччями поєне фобією супроти всього, що «більш на захід» (не лише у Європі та Америці, але також у межах України).

На думку кримської журналістки Яни Горюнової важливим фактором було те, що у Криму і на Донбасі звикли орієнтуватися у вирішенні власних проблем не на себе, а на центральну владу. Тому коли наче з'явилася можливість «змінити керівництво» на уявно більш ефективне, «московське» – активна частина невдоволених радо за неї вхопилася, особливо не вдаючись у деталі, як таке взагалі можливо і за чий рахунок. Кримський сценарій однак не повторився й ілюзія покращення завдяки Путінові, скінчилася гірше ніж «покращення», яке обіцяв своїм донбаським землякам Янукович, адже своєю безтямою, «культурою калашникова» (наше діло праве, а хто думає по-іншому – вб'ємо), врешті вірою в параною боротьби з «київським фашизмом» привели вони на свою землю справжню війну.

Те, що відбувається зараз – стверджує київський психолог та «коуч» Олег Хом'як – російський державний тероризм. Але на його думку, треба бачити також позитивний бік ситуації, адже це витягує назовні всі слабкі і хворі місця України. Відновлення України йде в реальному часі. І виходить, що зараз – Путін наш чорний вчитель, наш об'єднуючий лідер. Таке буває, що лідер – серед супротивників. Його завдання – провести нас через всі чорні випробування: брехню, кров, зраду, грабіж і т.д. Але це простий і швидкий спосіб самовизначитися. Потрібна лише витримка, віра і хороши розрахунок. Воєнні і емоції – це паніка, це зайве.

Ця остання вказівка спеціаліста від тренінгу особистісного розвитку дуже доречна, бо й всім нам, хоч би й лише обсерваторам з віддалі, важко втриматися від емоцій. Адже не лише серце, але й розум підказує, що в цій боротьбі з контрнаступом привидів минулого йдеться також про наше спокійне, мирне майбутнє.

Юрій ГАВРИЛЮК

В Україні зростає патріотизм

Закінчення з 17 стор.

місто залишалося українським, у нас гарний університет і Чернівці були одним із осередків українського руху. Патріотизм у місті не так що зростає, він завжди був високим. Нема такої ситуації, про яку говорила харків'янка, що в Харкові зростає патріотизм, хоча дуже боляче, що це сталося після розстрілу понад сотні людей. Це найбільш прикро, найбільш болюче і важко зрозуміти.

Не віряться в те, що відбувається на Донбасі, тому що всі бояться сказати, що це війна. Воліють говорити, що це антитерористична операція. Ще не у всіх людей прокинувся інстинкт самозбереження. У нас, у Чернівцях, деякі кажуть «А, до нас це не дійде». Як так можна? Окрім того не всі люди хочуть приймати нормальну інформацію. Найстрашніше, що таких немало. А там стільки людей вбивають...

Записала Людмила ЛАБОВИЧ
Фото авторки статті

TARAS SHEVCHENKO 1814 – 1861 – 2014 TARAS SZEWCZENKO

І мертвим, і живим, і ненарожденим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє

Do martwych, żywych i nienarodzonych rodaków moich w Ukrainie i nie w Ukrainie mój list przyjacielski

(Tłumaczenie Piotra Kuprysia)

*Аще кто речеть, яко люблю Бога,
а брата своего ненавидить,
ложьсть есть.
Соборно[e] послание Иоанна.
Глава 4, с. 20*

*Jeżeliby kto rzekł, iż miłuje Boga,
a brata by swego nienawidził,
klamcą jest...
List pierwszy św. Jana
Apostoła IV, 20*

І смеркає, і світає,
День божий минає,
І знову люд потомлений,
І все спочиває.
Тільки я, мов окаянный,
І день і ніч плачу
На розпуттях велелюдних,
І ніхто не бачить,
І не бачить, і не знає –
Оглухли, не чують;
Кайданами міняються,
Правдою торгують.
І Господа зневажають,
Людей запрягають
В тяжкі ярма. Орють лихо,
Лихом засівають,
А що вродить? Побачите,
Які будуть жнива!

I zapada zmierzch, i świta,
Przemija dzień Boży,
Znów zmęczony lud spoczywa,
Wszystko sen już zmorzył.
Tylko sam jak potępiony
Płaczę w dzień i w nocy
Na rozstajach zatłoczonych,
Nikt nie patrzy – po co?
Nikt nie widzi i nie słyszy –
Ogłuchli, zło knują;
Wymieniają wciąż kajdany
I prawdą handlują.
Pana Boga znieważają –
Zaprzęgają ludzi
W jarzma ciężkie. Orzą лихо,
Licho sieją w trudzie.
Co wyrośnie? Zobaczycie.
Jakie będą żniwa!

Аще кто речеи, яко люблю Бога... – епіграф узято з Першого послання Іоана Богослова: «Коли хтось каже: „Я люблю Бога“, а брата свого ненавидить, – неправду мовить» (Гл. 4. В. 20). Завершується ця глава заповіддю, яку Шевченко зробив провідною у своєму посланні землякам-українцям: «І таку ми заповідь одержали від Нього: „Хто любить Бога, той нехай любить і брата свого”» (Гл. 4. В. 21).

На розпуттях велелюдних... – перегук з біблійними Книгами Єремії та Єзекіїла.

У квітні 1845 року Шевченко вдруге виїхав із Петербурга в Україну. Ставши співробітником Київської археографічної комісії, багато подорожував Україною, збирав фольклорні й етнографічні матеріали та змальовував історичні й архітектурні пам'ятки. Восени та взимку 1845 р. Шевченко написав такі твори: «Іван Гус» («Сретик»), «Сліпий», «Великий льох», «Наймичка», «Кавказ», «І мертвим, і живим...», «Холодний Яр», «Давидові псалми». Важко

захворівши, наприкінці 1845-го написав вірш «Заповіт», у якому проголосив заклик до боротьби за визволення свого поневоленого народу. Через свій яскраво антирежимний характер нові поетичні твори не могли бути надруковані й тому розповсюджувалися в рукописних списках. Сам Шевченко переписав їх для себе у спеціальний зошит-альбом, якому дав назву «Три літа» (1843-1845). Поема-послання «І мертвим, і живим, і ненарожденим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє» була написана в грудні 1845 р. в селі В'юнище неподалік від Переяслава (зараз затоплене, адже опинилося на території Канівського водосховища). Вперше поет прочитав послання своїм знайомим і друзям в Києві на літературному вечорі у Василя Тарновського-старшого (1810-1866), українського етнографа, історика права і громадського діяча. Перебуваючи у Києві, в квітні – червні 1846 р., Шевченко переписав твір з невідомого автографа до рукописної збірки «Три літа» з виправленнями. Послання, яке, разом з іншими творами цього періоду, поширювалося в рукописних списках, відтак з'явилося у виданнях поза межами Росії – у збірці «Новые стихотворения Пушкина и Шевченки» (Лейпциг, 1859) та у першому тому «Поезій Тараса Шевченка» (Львів, 1867). У Російській імперії вперше надруковано його без купюр щойно у петербурзькому «Кобзарі» 1907 року.

Схаменіться, недолюди,
Діти юродиві!
Подивіться на рай тихий,
На свою країну,
Полюбіте щирим серцем
Велику руїну,
Розкуйтеся, братайтеся,
У чужому краю
Не шукайте, не питайте
Того, що немає
І на небі, а не тільки
На чужому полі.
В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля.
Нема на світі України,
Немає другого Дніпра,
А ви претесь на чужину
Шукати доброго добра,
Добра святого. Волі! волі!
Братерства братнього! Найшли,
Несли, несли з чужого поля
І в Україну принесли
Великих слов велику силу,
Та й більш нічого. Кричите,
Що Бог создав вас не на те,
Щоб ви неправді поклонились!..
І хилитесь, як і хилились!
І знову шкуру дерете
З братів незрящих, гречкосіїв,
І сонця-правди дозрівать
В німецькі землі, не чужії,
Претесь знову!.. Якби взяли
І всю мізерію з собою,
Дідами крадене добро,
Тойді оставсь би сиротою
З святими горами Дніпро!

Ох, якби те сталося, щоб ви не вертались,
Щоб там і здихали, де ви поросли!
Не плакали б діти, мати б не ридала,
Не чули б у Бога вашої хули.
І сонце не гріло б смердячого гною
На чистій, широкій, на вольній землі.
І люди б не знали, що ви за орли,
І не покивали б на вас головою.
Схаменіться! будьте люди,
Бо лихо вам буде.
Розкуються незабаром
Заковані люде,
Настане суд, заговорять
І Дніпро, і гори!
І потече сторіками
Кров у синє море
Дітей ваших... і не буде
Кому помагати.
Одцурається брат брата

Przytomnijcie, głupie dzieci,
Bestie prawdziwe!
I popatrzcie na raj cichy,
Na swoją krainę,
Pokochajcie sercem szczerym
Ogromną ruinę,
Uwolnijcie się, bratajcie!
Tego w obcym kraju
Nie szukajcie, nie pytajcie,
Czego nie dostaje
Nawet w niebie, a nie tylko
Na tym cudzym polu.
W swojej chacie swoją prawdą
I siłą, i wolą.
Na świecie drugiej Ukrainy,
Drugiego Dniepru nigdzie nie ma.
A wy się pchacie w strony inne,
Po dobre dobro po dawnemu,
Po święte dobro. Wolność! wołę!
Braterstwo bratnie! wężąc nieźle.
Znaleźliście, z cudzego pola
Na Ukrainę nieśli, nieśli,
Słów wielkich moc już nazywali
I więcej nic. I znów niezgorzej
Krzyżycie, że was Pan Bóg stworzył
Nie po to, byście kłamstwo czcili!..
I znów kłaniacie się za chwilę!
I drzecie skórę, jak kto może,
Ze ślepych braci hreczkosiejów,
W niemieckie kraje, żeby znaleźć
Tam słońce – prawdę i nadzieję,
Znów pchacie się!... Ach, gdyby dali
Ze sobą mienie wziąć, te krocie,
Przez dziadków kiedyś nakradzione,
To Dniepr by szybko osierocił,
A z nim i góry święte, czczone.

Och, gdyby się stało, byście nie wracali.
Tam, gdzieście wyrosli, zdychali, nędzarze!
To dzieci i matka nie łkałyby wcale,
I Bóg też nie słyszałby waszej potwarzy.
Nie grzałoby słońce śmierdzących kup gnoju
Na ziemi swobodnej, szerokiej, nie w biedzie!
I co wy za orły, już nikt by nie wiedział,
Nie wskazałby na was, nie wydrwił wśród swoich,
Przytomnijcie, bądźcie ludźmi,
Bo źle będzie z wami.
Ludzie skuci niezadługo
Więzy zrzucą, złamią.
Sąd nadejdzie i przemówią
Góry, Dniepr, doliny!
I popłynie stu rzekami
Krew aż w morze sine
Dzieci waszych... Nie pomoże
Nikt już do ostatka,
Bo wyrzeknie się brat bрата,

І дитини мати.
І дим хмарою заступить
Сонце перед вами,
І навіки прокленетесь
Своїми синами!
Умийтеся! образ Божий
Багном не скверніте.
Не дуріте дітей ваших,
Що вони на світі
На те тільки, щоб панувать...
Бо невчене око
Загляне їм в саму душу
Глибоко! глибоко!
Дознаються небожата,
Чия на вас шкура,
Та й засядуть, і премудрих
Немудрі одурять!

Якби ви вчилися так, як треба,
То й мудрость би була своя.
А то заліжете на небо:
«І ми не ми, і я не я,
І все те бачив, і все знаю,
Нема ні пекла, ані Раю.
Немає й Бога, тільки я!
Та куций німець узловатий,
А більш нікого!..» – «Добре, брате,
Що ж ти таке?»
«Нехай скаже
Німець. Ми не знаєм».
Отак-то ви навчаєтесь
У чужому краю!
Німець скаже: «Ви могли».
«Могли! могли!»
Золотого Тамерлана
Онучата голі.
Німець скаже: «Ви слав'яне».
«Слав'яне! слав'яне!»
Славних прадідів великих
Правнуки погані!
І Коллара читаєте
З усієї сили,
І Шафарика, і Ганка,
І в слав'янофіли
Так і претесь... І всі мови
Слав'янського люду –
Всі знаєте. А свої
Дастьбі... Колись будем
І по-своєму глаголять,
Як німець покаже
Та до того й історію
Нашу нам розкаже, –
Отойді ми заходимось!..
Добре заходились
По німецькому показу
І заговорили
Так, що й німець не второпа,

Swego dziecka matka.
I przesłoni niczym chmura
Dym słońce przed wami
I przekłęci przez swych synów
Będziecie wy sami!
Wnet umyćcie się! bo obraz
Boży tak psujecie.
I nie kłamcie dzieciom waszym,
Że są na tym świecie
Po to tylko, by panować...
Nieuczzone oko
Zajrzy im do samej duszy
Głęboko! głęboko!
I poznają niebożęta,
Czyja skóra na was,
I przydybią, i przemądrych
Okpią głupi nawet!

Bo gdybyście się tak uczyli,
Jak trza, to rozum byłby za to.
A to na niebo by włązili:
„I my nie my, i ja nie ja też,
Widziałem wszystko, znam wspaniale,
I nie ma piekła, raju wcale,
I Boga nie ma, tylko ja tu!
I kusy Niemiec, co nie straci,
Nikogo więcej!..” – „Dobrze, bracie,
A tyś to kto?”
„A my nie wiemy.
Niech to powie Niemiec”.
Tak wspaniale się uczycie
Na tej obcej ziemi!
Niemiec powie: „Wy – Mongoli”.
„Mongoli! Mongoli!”
Te złotego Tamerlana
Wnuczęta już gołe.
Niemiec powie: „Wy – Słowianie”.
„Słowianie! Słowianie!”
Cnych pradziadów prawnukowie
Całkiem nieudani!
Choć ze wszystkich sił Kollara
Czytacie lat tyle,
Szafarzyka oraz Hankę,
Do słowianofilów
Pchacie się... Języki wszystkie
Znacie w Słowian ziemi.
A swój własny – jakoś będzie,
Da Bóg, to będziemy...
Po swojemu tak rozmawiać,
Jak nam Niemiec powie,
I historię do tego
Naszą nam opowie –
Wtedy też się zakrzątniemy!..
Wnet się zakrzątnęli
Według wskazań tych, niemieckich,
Mówić tak zaczęli,
Że i Niemiec nie rozumie,

І потече сторіками Кров у синє море... – в основі цієї шевченківської перестороги сучасникам лежать образи з Одкровення Іоана Богослова: «І другий ангел посурмив, і мов гора велика, огнем розпалена, була кинута в море: і стала третина моря – кров'ю» (Апокаліпсис. Гл. 8. В. 8); «...третій вилів чащу свою на річки і на джерела вод: і стала кров» (Апокаліпсис. Гл. 16. В. 4).

Німець скаже: «Ви могли». – Натяк на те, що в тодішній історичній науці була поширена думка про монгольське походження слов'ян. Про це Шевченко міг читати у перекладеній О.М. Бодяньським книжці П.-Й. Шафарика «Славянские древности». Згадуючи німецьких істориків В. Шюца, І. Паррота та ін., автор зазначає: «Одни только те писатели, для коих в их тесном кругозоре познаний мир славянский еще по сю пору покрыт непроницаемым мраком, не перестают, вопреки просвещению нашего века, причислять народ славянский к племени монгольскому...» (Шафарик П. И. Славянские древности. – М., 1837. – Т. 1. – С. 69).

Тамерлан – Тимур (1336 – 1405), середньоазіатський емір і завоюювач, правитель військово-феодалної держави в Середній Азії з столицею в Самарканді (1370 – 1405). Здійснивав спустошливі напади на Іран, Малу Азію, Закавказзя, Індію.

Коллар Ян (1793 – 1852) – чеський і словацький учений і поет, який послідовно обстоював ідею єднання слов'янських народів. Великої популярності набула його поема «Дочка слави», уривок якої О. Бодяньський опублікував у своїй книжці «О народной поэзии славянских племен» (1837). У журналі «Отечественные записки» (1840. – Кн. 1 – 2) опубліковано статтю Я. Коллара «О литературной вза-

Учитель великий,
А не те, щоб прості люде.
А гвалту! а крику!
«І гармонія, і сила,
Музика та й годі.
А історія!.. поема
Вольного народа!
Що ті римляне убогі!
Чортзна-що – не Брути!
У нас Брути! і Коклеси!
Славні, незабуті!
У нас воля виростала,
Дніпром умивалась,
У голови гори слала,
Степом укривалась!»
Кров'ю вона умивалась,
А спала на купках,
На козацьких вольних трупах,
Окрадених трупах!
Подивіться лишень добре,
Прочитайте знову
Тую славу. Та читайте
Од слова до слова,
Не минайте ані титли,
Ніже тії коми,
Все розберіть... та й спитайте
Тойді себе: що ми?..
Чиї сини? яких батьків?
Ким? за що закуті?..
То й побачите, що ось що
Ваші славні Брути:
Раби, подножки, грязь Москви,
Варшавське сміття – ваші пани
Ясновельможні гетьмани.
Чого ж ви чванитесь, ви!
Сини сердешної України!
Що добре ходите в ярмі,
Ще лучше, як батьки ходили.
Не чваньтесь, з вас деруть ремінь,
А з їх, бувало, й лій топили.
Може, чванитесь, що братство
Віру заступило.
Що Синопом, Трапезондом
Галушки варило.
Правда!.. правда, наїдались.
А вам тепер вадить.
І на Січі мудрий німець
Картопельку садить,
А ви її купуєте,
Їсте на здоров'я
Та славите Запорожжя.
А чисю кров'ю
Ота земля напоєна,
Що картопля родить, –
Вам байдуже. Аби добра
Була для городу!
А чванитесь, що ми Польщу

Wielki nauczyciel,
Nie to, żeby prości ludzie.
Ale też krzyczycie!
„I harmonia, i siła,
Muzyka do tego.
A historia!... poemat
Ludu swobodnego!
Co Rzymianie ci ubodzy!
Nie Brutusi wcale!
A Brutusi i Coclesi
U nas żyją w chwale!
U nas wolność wyrastała,
Dniepr ją wciąż umywał,
A pod głowę góry słała,
Step zaś ją przykrywał!”
Krwia się ona stale myła,
A spała na kupach,
Na kozackich wolnych trupach,
Okradzonych trupach!
I popatrzcie jeno dobrze,
Przeczytajcie znowu
O tej sławie. Lecz czytajcie
Od słowa do słowa,
Nie mijajcie też przecinków,
Skrótów po kryjomu,
Wszystko zważcie... i spytajcie
Wtedy siebie: kto my?...
Czyje dzieci! jakich ojców?
Za co poskuwani?...
I ujrzycie, że ci wasi,
Ci Brutusi znani:
Podnóżki, śludzy, Moskwy błoto,
Warszawskie śmiecie – wam panowie,
Jaśnie wielmożni hetmanowie.
I czym chełpicie się z ochotą?
Cnej Ukrainy źli synowie!
Że miłe w jarzmach wam chodzenie,
W nim lepsi wy od ojców,
Nie chełpicie się, z was drą rzemienie,
A z nich, bywało, łój topiono.
Czy chwalicie się, że bractwo
Wiarę obroniło,
Że Synopą, Trapezuntem
Kluski już warzyło.
Prawda!... prawda, zajadali.
A wam kłopot wielki.
I na Siczy mądry Niemiec
Sadzi kartofelki.
A wy też je kupujecie
I na zdrowie jecie,
I chwalicie Zaporozże.
A czyją krwią przecie
Jest ta ziemia przepojona,
Co kartofle rodzi –
Obojętne. Aby dobra
Była też w ogrodzie!
A chełpicie się, że Polskę

имности между племенами славянскими». Очевидно, з цими творами Шевченко був обізнаний.

Ганка Вацлав (1791 – 1861) – чеський філолог і поет, діяч чеського національного відродження. Разом з Й. Ліндою створив збірки поезій «Краледевський рукопис» (1819) і «Зеленогорський рукопис» (1820), підробивши їх під пам'ятки давньої чеської літератури. Переклав «Слово /740/ о полку Ігоревім» чеською мовою. Як і Я. Коллар, обстоював ідею слов'янського єднання.

Слов'янофіли – представники одного з напрямів суспільно-політичної думки Росії 40 – 50-х років XIX ст. Найбільш відомі з них – О.С. Хом'яков, брати І.В. та П.В. Киреевські, І.С. та К.С. Аксакови, Ю.Ф. Самарін, О.І. Кошелев, І.Д. Беляев. Історичний розвиток Росії і слов'янських народів загалом слов'янофіли протиставляли Заходу, боючись впливу західних ідей. Їхні погляди були складними й суперечливими, з часом зазнавали відчутної еволюції в бік консерватизму. В 40-х роках критика слов'янофілами кріпосницьких порядків, заклики глибше вивчати національну історію мали прогресивне значення, але вже й тоді слов'янофіли, на противагу «західникам», звеличували офіційне православ'я, обстоювали думку про самобутній шлях розвитку Росії через поземельні общини. З роками ці тенденції посилювалися і в другій половині 50-х років, коли царизм, побоюючись народного повстання, вирішив скасувати кріпосне право «зверху», звели нанівець окремі вияви опозиційності слов'янофілів щодо самодержавства. Шевченкові рядки спрямовані проти тих доморослих слов'янофільствуючих «земляків», які дбали про об'єднання слов'ян під скіпетром російського царя-самодержця, нехтуючи інтересами розвитку українського народу, передової суспільно-політичної думки.

Колись завалили!..
Правда ваша: Польща впала,
Та й вас роздавила!

Так от як кров свою лили
Батьки за Москву і Варшаву,
І вам, синам, передали
Свої кайдани, свою славу!

Доборолась Україна
До самого краю.
Гірше ляха свої діти
Її розпинають.
Замість пива праведною
Кров із ребер точать.
Просвітити, кажуть, хочуть
Материні очі
Современними огнями.
Повести за віком,
За німцями, недоріку,
Сліпую каліку.
Добре, ведіть, покажуйте,
Нехай стара мати
Навчається, як дітей тих
Нових доглядати.
Покажуйте!.. за науку,
Не турбуйтеся, буде
Материна добра плата.
Розпадеться луда
На очах ваших неситих,
Побачите славу,
Живу славу дідів своїх
І батьків лукавих.
Не дуріте самі себе,
Учітесь, читайте,
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь.
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,
Того діти цураються,
В хату не пускають.
Чужі люди проганяють,
І немає злomu
На всій землі безконечній
Веселого дому.
Я ридаю, як згадаю
Діла незабуті
Дідів наших. Тяжкі діла!
Якби їх забути,
Я оддав би веселого
Віку половину.
Отака-то наша слава,
Слава України.
Отак і ви прочитайте,
Щоб не сонним сниться
Всі неправди, щоб розкрились
Високі могили

Zwaliliście sami!..
Prawda! Polska padła, lecz was
Zgniotła pod gruzami!

O tak ojcowie krew swą lali
Za Moskwę, jak też za Warszawę
I wam, swym synom, przekazali
Kajdany swoje, swoją sławę!

Dowalczyła się do końca
Swego Ukrainia.
Gorzej dziecko niżli Lachy
Na krzyżu rozpina.
Zamiast piwa to najświęszą
Krew spod żeber toczy.
Tak oświecić, mówi, pragnie
Matki dobrej oczy
Współczesnymi pochodniami.
Powieść z duchem wieku
Za Niemcami tę jąkałę,
Ośleplą kalekę.
Dobrze, wiedźcie, pokazujcie,
Niechaj matka stara,
Jak ma chować swoje dzieci,
Uczy się od zaraz.
Pokazujcie!.. za naukę,
Nie martwcie się, ładnie
Matka wszystkim wam zapłaci,
Bielmo się rozpadnie
Z waszych ócz nienasyconych,
Ujrzycie prawdziwą,
Żywą sławę dziadków waszych
I ojców fałszywych.
I nie kłamcie sami sobie,
Uczcie się, czytajcie,
Poznajajcie także cudze,
Swym nie pogardzając.
Kto o matce zapomina –
Bóg go karze za to,
Takim dzieci pogardzają,
Wypędzają z chaty.
Obcy ludzie przepędzają,
Nie ma już dla złego
Na tej całej ziemi wielkiej
Domu radosnego.
Szlocham, gdy przypomnę czynu,
Sławne tak ogromnie,
Dziadków naszych. Ciężkie czyny!
Żeby je zapomnieć,
Dałbym życia wesołego
Z połowę – tak słyną.
Taka to jest nasza sława,
Sława Ukrainy.
Tak czytajcie, by nieśpiącym
Wam się też przyśniły
Wszystkie kłamstwa, by się wielkie
Rozwarły mogiły

Брут Люцій Юній – керівник повстання в Римі 509 р. до н. е., внаслідок якого повалено імператорську владу і встановлено республіканський лад. За участь у змові проти республіки засудив до страти двох власних синів.

Брут Марк Юній (85 – 42 рр. до н. е.) – римський політичний діяч, один із головних учасників змови проти Юлія Цезаря і вбивства його (44 р. до н. е.). Обстоював республіканський лад правління. Зазнавши поразки в боротьбі проти другого тріумвірату (Октавіан, Антоній, Лепід), 42 р. до н. е. покінчив самогубством. Ім'я Брутів набуло символу громадянських чеснот.

Коклес (Одноокий) Публій Гораций – легендарний герой, який 507 р. до н. е. врятував Рим від етрусків, один захищаючи міст через річку Тибр.

Титло – значок над скорочено написаним словом у церковнослов'янських книжках.

Раби, подножки, грязь Москви, Варшавське сміття – ваші пани Ясновельможні гетьмани. – Так вперше гнівно й беззапечно Шевченко охарактеризував поведінку тієї верхівки української козацької старшини, яка поперемінно виступувалась то перед російським царизмом, то перед польською шляхтою, цілковито нехтуючи інтересами власного народу.

Синоп, Трапезунд – турецькі міста на узбережжі Чорного моря, на які, щоб визволити полонених, часто нападали запорозькі козаки, підпалюючи ворожі кораблі.

Пояснення за виданням: Тарас Шевченко. Зібрання творів: У 6 т. — К., 2003. — Т. 1: Поезія 1837-1847.

Modlitwa śpiewana głosami różnych narodów

Zakończenie ze str. 13

– Pani mnie dobrze rozumie, a jestem stąd, z Hajnówki, a możemy się swobodnie porozumieć po ukraińsku, w języku naszych przodków...

– Tak, to prawda. Jest mi bardzo miło.
– Jak się Pani podoba festiwal?

– Duży sobór, bardzo ciekawy, wspaniała architektura. Nasza podróż do Hajnówki jest bardzo bogata. Przyjmują nas bardzo życzliwie. Brakuje mi słów, jestem wzruszona. Nawet nie myślałam, że hajnowski festiwal jest tak profesjonalnie zorganizowany. Przyjechaliśmy w minioną sobotę, wyjedziemy w niedzielę. Mamy wspaniałego opiekuna i bardzo dobrze zorganizowany czas.

Z kolei Włodzimierz Władysław Chanas, dyrygent Chóru Kameralnego „Vesperascit” z Warszawy, mówi o sobie:

– Jestem Polakiem z Ukrainy. Pół Polakiem, pół Ukraińcem. Urodziłem się we Lwowie.

– Pamiętam Pański chór, śpiewał w Hajnówce pod batutą Marty Sulewskiej...

– Chórzyści ci sami, tylko dyrygent się zmienił. W chórze „Vesperascit” mamy dziewczynę z Lotwy, chłopaka z Ukrainy, śpiewa u nas Hiszpanka, reszta Polacy.

– Pan jest w Hajnówce po raz pierwszy?

– Jako dyrygent tak. Dwa razy byłem jako widz, słuchałem. Raz przygotowywałem zespół, Chór Akademicki Politechniki Warszawskiej, który założyłem. Przygotowałem się do Hajnówki i stało się tak, że nie mogłem pojechać, bo jeszcze mam sprawy zawodowe, pracuję jako symfonik, jestem dyrygentem symfonicznym, agentem operowym.

– Gdzie znajduje Pan miejsce na muzykę cerkiewną?

– Muzyka cerkiewna płynie z krwią, po prostu. Kościół i cerkiew to było coś nierozdzielonego z codziennym życiem. Od dziecka śpiewałem. Chodziłem i do kościoła, i do cerkwi...

– Przygotowuje Pan Polaków i Ukraińców, jaka jest różnica?

– Merytorycznej żadnej. Jedyna różnica to zupełnie inna tradycja. Na Wschodzie mamy tysiącletnią tradycję śpiewu chóralnego. Tradycję tercjowo-sekstową, tzw. wtór. Natomiast w muzyce łacińskiej wszystko się opiera na chorale gregoriańskim, a to zupełnie coś innego.

XXXIII Międzynarodowy Festiwal Hajnowskie Dni Muzyki Cerkiewnej w soborze Świętej Trójcy w Hajnówce zakończył się tradycyjnym koncertem galowym nagrodzonych wykonawców i odśpiewaniem pieśni „Mnohaje leta”. Przez lata festiwal zdobył renomę. Nie wypada na nim nie być. A kto choć raz posłucha pięknego śpiewu chóralnego najlepszych z najlepszych, ten na zawsze zapamięta emocje związane z muzyką cerkiewną i zechce wrócić do soboru Świętej Trójcy, który zawsze w maju rozbrzmiewa głosami różnych narodów.

– Dziękuję wszystkim chórom za wrażenia, jakich dostarczyli podczas wszystkich dni festiwalowych, gdy ta cerkiew była szczególnie wypełniona publicznością. Dziękujemy i do zobaczenia za rok – zakończył tegoroczny festiwal ks. dziekan Michał Niegierewicz, dyrektor Międzynarodowego Festiwalu Hajnowskie Dni Muzyki Cerkiewnej.

Krystyna KOŚCIEWICZ
Fot. autorki artykułu

Данило Романович і його підляські та холмські справи

Закінчення з попереднього числа

Задумом Данила, який почав реалізуватися в моменті коли над Руссю нависла монгольська загроза, була побудова Холма, що дало початок перетворенню забужанської периферії Волині в окремих історичний регіон – Холмщину. Як пам’ятаємо, першим, відомим із розповідей про походи Володимира Святославича, городом на території сучасної Холмщини був Червен. Літописний вислів про «города червенські», вжитий при описі подій 1018 і 1031 рр., спонукав багатьох істориків надати Червену значення важливого територіального центру. Однак в освітленні дальшого згадок, які з’являються при описах княжих усобиць кінця XI та початку XII ст., Червен постає як город на периферії Володимирського уділу, свого роду західні ворота до Володимира. Його форпостом був Сутійськ, розташований ще далі на захід, над однією із лівобережних приток Вепра, отже на самій межі із Лядською землею (саме сюди влітку 1074 р. прибув син великого кня-

зя київського Всеволода Ярославича, Володимир Мономах, щоб «мир учинити з Лягами»).

До речі, розташовані на прикордонні міста і оселі ставали заложниками «миру» і «війни» – для прикладу, під 1162 р. у літописі записано, що «пустошили ляхи навколо Червена». На жаль, «пустошення», тобто грабування і палення осель з метою здобути «прожиток» для своєї збройної дружини та підірвати економічні основи утримання князя-суперника, було повсякденністю. Бачимо це й в описах дій Данила та Василька Романовичів, які у 1220-их роках боролися із своїм двоюрідним братом, белзьким князем Олександром Всеволодовичем, котрий володів також Червенем. І так на зламі 1222-1223 рр.: «Данилом і Васильком пограбовано було довкола Белза і довкола Червена і вся земля розорена була¹: боярин боярина грабував, смерд смерда, город город, так що не лишилося ні одного села не спустошеного». Небагато пізніше «Данило-князь спустошив із ляхами землю Галицьку, і довкола Любачова, і пограбував

ую землю Белзьку і Червенську аж до останнього, а Василько-князь багато здобичі набрав²». Отже, як би не ідеалізувати «своїх» князів, не можна забувати, що саме через них сільське населення раз-у-раз опинялося в екстремних умовах, коли втрачало якщо не життя, то весь маєток. До того, орієнтовно у 1208 році, до південно-західної частини Волині забрили навіть ятвяги з литовцями та «пустошили вони тоді Турійськ, і навколо Комова, і аж до Червена, і билися коло воріт червенських». Черговий раз полем воєнних дій бачимо околиці Червена наприкінці літа 1236 р., коли мазовецький князь Кондрат, який на деякий час перетворився з союзника у ворога Романовичів, «став, де нині город Холм стоїть» та послав своє військо «пустошити до города Червена, але васильковичі (воїни Василька Романовича – Ю.Г.), стрінувши їх і бившися з ними, захопили лядських бояр». Взагалі цей похід, який мав підтримати тодішнього Данилового суперника до володіння Галичем Михайла Всеволодовича, завершився для мазовшан тра-

Залишки оборонно-житлової вежі в Білавіні коло Холма (XIII ст.)

Ludmila LABOWICZ
Fot. autorki artykułu

гічно, адже коли Кондрат, під впливом невтішних вістей з Галичини почав швидкий відступ (літописець це коментував словами «утік до Ляхів вночі»), «потопилося було із воїв його у Вепрі множество».

Почерез свою периферійність Червен лише інцидентно стає князівською резиденцією. Вперше бачимо його у цій ролі 1117 року, коли Святослав Мстиславич дав тут прихисток для Володимира, сина князя Ярослава Осмомисла і його матері Ольги, які втекли із Галича у зв'язку із романом Осмомисла із Настасью (ще цього самого року подружні відносини у князівській родині «владнали» самі галичани, спаливши Настасью). У 1207-1209 рр. у Червені «сидів» Всеволод, молодший брат белзького князя Олександра Всеволодовича.

Після літописних згадок із 1280-их років Червен зникає з історичної карти регіону. Ще раніше така сама доля зустріла город Волинь, розташований при впадінні річки Гучви до Бугу, після якого залишилося городище на горі Замчисько на території села Городок-Надбужний біля Грубешева. Літопис згадує його лише при нагоді опису битви поміж полками Ярослава Мудрого і Болеслава Хоро-

брого влітку 1018 року. Імовірно, що саме про город, а не географічний регіон ішлося в описі подій весни-літа 1077 року, коли за київський стіл змагалися вже сини Ярослава Мудрого – Ізяслав та Всеволод: «Рушив Ізяслав з ляхами [до Києва]... Всеволод же вийшов супроти брата Ізяслава на Волинь і вчинив мир. І, прийшовши, Ізяслав сів у Києві...».

Отже головним центром лівобережної частини Надбужжя був від XIII ст. Холм, а орієнтовною датою його «поставлення» є 1237 рік. Згідно з літописною розповіддю передувала цьому розбудова Угровська, у якому Данило побудував новий укріплений город та фундував єпископію (у ролі князівської резиденції Угровськ бачимо м.ін. при описі подій початку 1230 р.). Увагу князя привернула також обороноздатність Холмської гори і повелів він на її північно-західному краї побудувати «невеликий городок». Згодом, можливо що під впливом вісток про наступ монголів на Русь, який почався 1237 року, Данило наказав побудувати тут більший город, який 1241 року витримав монгольську облогу. Це спонукало князя до його розбудови та перетворення Холма у свою постійну, добре укріплену резиденцію та еконо-

мічний і церковний центр, адже разом з князівським двором перенесено сюди з Угровська єпископську кафедру, та почалося масштабне будівництво храмів – відновлення спальної під час Батиевого нашествия церкви Св. Трійці та спорудження «красної і гожой» церкви св. Іоанна Золотоустого і, звісно меншої, церкви св.св. Кузьми і Дем'яна.

Церква св. Іоанна та город згоріли осінню 1257 року, під час величезної пожежі Холма, коли, як засвідчує літописець, «полум'я було таке, що зо всеї землі [Холмської] заграву [було] видіти. Навіть і зо Львова дивлячись було видно [її] по белзьких полях од палахкотіння сильного полум'я... І мідь од вогню повзла, як смола». Данило однак не пав духом та відбудував оборонний город «кріпшим і вищим, але вежі такої не зміг зробити, бо інші городи він ставив проти безбожних татар».

Так відбудований холмський город показався настільки неприступним, що коли осінню 1259 р. прибув сюди Бурундай «безбожний, лютий, з безлічю полків татарських», з якого наказу князь Василько був змушений знищити м.ін. укріплення Володимира і Луцька, ординський воєвода відмовився від його штурму та відійшов «пустошити Ляцьку землю».

Протягом свого правління Данило та Василько мусили змагатися також зі своїми північними балтійськими сусідами, передусім ятвягами, про яких декілька разів принагідно згадували старші літописи, але апогей боротьби з ними припадає саме на XIII ст. Звісно, з огляду на своє географічне розташування були вони загроженям передусім для польського Мазовша та руського Надбужжя, отже не дивно, що дві літописні згадки XII ст. про боротьбу із ними пов'язані з володимирськими князями. І так 1112 р. «ходив на Ятвягів і переміг їх» Ярослав Святополкович. Згодом довгий час на сторінках літописів «була тиша», – аж до кінця 1196 р., коли у «Київському літописі» записано: «Тої ж зими ходив Роман Мстиславич на Ятвягів мститися, бо вони пустошили були волость його. І, отожд, Роман увійшов у землю їхню, а вони, не маючи змоги стати супроти нього, втекли у свої твердині. А Роман, попаливши волость їх і відомстивши, вернувся до себе».

здайтеся!». Сказавши, та й кине камінь додолу, даючи їм знак хитростю, щоб вони билися, а не здавалися. Так ці слова мовивши і трічі кидуючи каменем додолу, сей же великий князь Василько ніби богом посланий був на поміч городянам: він подав їм хитростю знак. І [посадник] Костянтин [Положишило], стоячи на заборолі городських стін, збганув умом знак, поданий йому Васильком, і сказав князю Василькові: «Поїдь звідси, а то буде тобі каменем в лоб. Ти вже не брат еси брату своєму, а ворог еси йому».

І татари, послані з князем під город, чувши [це], поїхали до Бурундая і повідали річ Василькову, як він мовив городянам і що тоді городяни сказали Василькові.

І після цього пішов Бурундай уборзі до Люблина, а од Люблина пішов до [города] Завихвоста. І прийшли вони до ріки до Вісли, і знайшли тут собі брід у Віслі, і пішли на ту сторону ріки, і стали пустошити землю Лядську.

«Галицько-Волинський літопис»

Перша звістка про те, що «біда ж була в землі Володимирській од воювання литовського і ятвязького» на сторінках «Галицько-Волинського літопису» з'являється приблизно під 1208 р. Мабуть взимку 1227/1228 р. «пусташили ятвяги докола Берестія. І погналися удвох [Данило й Василько] за ними із Володимира». Під час сутички руські воїни вбили двох ятвязьких вождів, а «інші розбіглися». У наступному році, йшовши в Польщу у похід на підтримку мазовецького князя Кондрата, Романовичі «в Берестії залишили Володимира [Ростиславича] пинського, і угровчан, і берестян – стерегти землі од ятвягів». Ятвяги тоді так і не показалися, але пинський князь розбив якийсь литовський відділ, котрий повертав із грабіжницького походу у польські землі: «У той же час пустошила литва Ляхів. Вважаючи, що вони в мирі³ є [з Данилом і Васильком, литовці] прийшли до Берестія, але Володимир сказав: «Хоча ви й у мирі есте, та зо мною ви есте не в мирі». І вийшов він на них і берестяни всі, [і] побили вони їх усіх».

Черговий наїзд, із невеселим для ятвягів фіналом, відбувся орієнтовно у 1234 р., коли Данило перебував

у Галичі, отже розправитися із грабіжниками, які прорвалися в околиці пізнішого Холма, прийшлося молодшому з Романовичів. Вирушив він з Володимира і на третій день наздогнав ятвягів у моменті, коли «билися біля воріт дорогичинських», отже намагалися пограбувати Дорогичин: «І не видержали перед Васильком. Оскільки Бог [йому] поміг, побігли лихі погані. І була січа люта з ними, і гнали їх за багато поприщ, і вбито було сорок князів, і інших багато було побито, і не встояли вони». При цій нагоді літописець підкреслює чесноти Василька, який був, хоч на зріст середній, то «розумом великий і одвагою» та сам, як і разом з Данилом, «багато разів перемагав поганих». Згадує також ятвязьких воєначальників «Скомонда і Борута, лютих воєвод, що були вбиті посланими [воями]. Скомонд же був волхв і чаклун знаменитий, а бистрий був, як той звір, – пішо бо ходячи, спустошив він землю Пинську й інші краї, – та вбитий був нечестивий, і голова його наткнута була на кіл. І в інші часи, за божою милістю, побиті були погані, що про них ми не схотіли писати через безліч [їх]».

Про війну руських і польських князів з ятвягами зимою 1248/1249 рр.

І зібралися вони в Дорогичині, і рушили, і перейшли болота, і напали на землю їх. Але ляхи не видержали, запалили їх перше село, і тим вони лихо вчинили, бо подали їм, [ятвягам], знак, – тому мали на них гнів Данило й Василько. І пустошили вони їх, [ятвягів], до вечора, здобич велику захопивши.

Коли ж настав вечір, приїхали злинці, так що зібралась уся земля ятвязька. І прислали вони до Данила Небьаста, кажучи: «Зостав нам ляхів, а сам піди мирно із землі нашої. Бо чого ти хочеш – того не добудеш». Тож хоча ляхи обгородилися, а руси не обгородилися, вони напали вночі на ляхів, і ляхи кріпко боролися. А [ятвяги] сулицями метали, і головнями, що летіли, як блискавки, і каміння, як той дощ із неба, йшло. Тим-то ляхам було дуже скрутно, [і] послав Сомовит [до Данила й Василька], благуяючи: «Пришліте мені стрільців». Але вони обидва мали гнів за перший підпал [і] заледве послали [підмогу], тому що [ятвяги] огорожу проломити збиралися [і] врукопаш билися. А коли прийшли стрільці, вони багатьох поранили, і багатьох

убили стрілами, і одперли їх від огорожі. Але тої ночі не було покою од них.

А назавтра зібралися всі ятвяги, і піші і кінні, дуже багато, так що ліси ними наповнилися, і, знявшись, запалили вони вежі свої, тобто шатра, у день воскресіння, тобто в неділю.

Данило-князь тим часом рушив наперед і далеко відійшов з Болеславовими ляхами, а Василько зостався з Сомовитом. [Боярин] же Лазар назаді був із половцями, [і ятвяги] напали на нього кріпко, і хоругву його відібрали. Він прибіг тоді до Василька і Сомовита. [І] люта була битва меж ними, і багато падало з обох [сторін]. Василько ж і Сомовит кріпко держали бій, а двірський Андрій, що мав сильне серце, але якому недуга тіло його поїняла і руки, помчав теж меж ворогів, упустив списа і замалим не був убитий.

Послав тоді Василько до брата свого, говорячи: «Битва ж велика є, ти поспіши до нас». І Данило вернувся, і гнали вони їх до лісу, але вони, [ятвяги], все одно налягали на них, і багато упало меж ними. [Боярин] Федір Дмитрович, кріпко борючись, поране-

Від 1240-их років бачимо співдіяння руських князів із польськими родичами-сусідами. Взимку 1245/1246 років мазовецький князь Кондрат, який знов жив у дружбі з Романовичами, запросив у похід на ятвягів Василька (хотів мабуть помститися за прусько-ятвязький набіг, який перешкодив йому в боротьбі за Краків). Василько дійшов однак лише до пограничної річки Нур та завернув (літописець це обгрунтував ствердженням: «випав сніг і покрится корою, вони не могли йти»). Своєї мети досягнув натомість похід взимку 1248/1249 рр., на який Романовичі запросили мазовецького князя Сомовита, сина Кондрата, та отримали допомогу з Кракова – від Болеслава Стидливого. Колоритний, місцями навіть поетичний, опис цієї воєнної експедиції літописець використовує, щоб показати у якнайкращому світлі руських князів та їхніх воїнів, які переможно боролися з об'єднаними силами всіх ятвязьких волостей і рятували зі скрутного становища своїх польських союзників. Розповідь, зрештою, закінчує панегірична похвала на адресу Романовичів: «І багато християн із полону вони удвох виба-

ний був, і з тої рани він і смерть прийняв на ріці Нарві. (...)

Сказав Данило зсідати [з коней] воєм своїм, і, зсівши, пішли вони. І ослабили серця ятвягам, коли побачили вони силу руську і лядську. Вони ж ішли, і грабували, і палили землю їхню. (...) Ятвяги ж усе одно нападали на них, і гнали руси і ляхи вслід за ними, і многі князі ятвязькі побиті були. І гнали їх до ріки Олега, і скінчилася битва. (...)

А назавтра, коли примчали до них, [ятвягів], прусси і борти, усі вої [Данила] зсіли [з коней]. І оружилися піші вої, [і вийшли всі] зі стану. Щити ж їх як зоря були, а шоломи їх – як те сонце на сході, а списи їх погойдувалися у руках, як безліч тростин. А стрільці обабіч ішли і держали в руках луки свої, наклавши на них стріли свої проти ворогів. Данило ж на коні сидів і воєм лад давав. І сказали прусси ятвягам: «Хіба можете ви дерево піддержати сулицями і на осяу рать одважитись?». І вони, побачивши [це], вернулися до себе.

А князь Данило звідти прийшов до [города] Визни і перейшов ріку Нарву...

«Галицько-Волинський літопис»

вили, і пісню слави вони співали їм. Бог поміг їм обом, і прийшли вони зі славою на землю свою, наслідуючи путь отця свого, великого князя Романа, що вигострив був [зуби] на поганих, як той лев, і яким половці дітей страхали».

З наведених описів виходить, що довгий час боротьба Романовичів з ятвягами мала передусім захисний та відплатний характер. Новий елемент появляється при черговому русько-мазовецькому поході – зимою 1253/1-254 рр. (саме під час його сталася в Дорогичині коронація Данила). Тут також літописець зосереджується передусім на описі ратних подвигів, цим разом Данилового сина Льва, який вбив ятвязького князя Стекин-та⁴, але також згадує про те, що «Комат приїхав од ятвягів, і обіцялись вони покоритися». Переговори про це «покорення» не були однак завершені, вину за що літописець складає на польську сторону: «Ляхи тим часом сповнилися завистю та облудою [і] стали сприяти поганим. Коли ж про се довідався Данило-король, повелів він спустошити землю Ятвязьку, і рід Стекинтів увесь погублений був, так що й донині [дім його] пусто стоїть».

Два роки пізніше Данило, разом з Васильком, синами Львом, Шварном і Романом та Сомовитом і підмогою від Болеслава Сидливого, знов рушив у черговий похід, під час якого «грабуючи і палячи землю їх» примусив ятвягів до цього, щоб «данину дали, і обіцялися покоритись йому і городи ставити в землі своїй». Части-ну цієї данини – хутра чорних куніць і горностаїв та срібло, зібраної воеводою Костянтиним Положишилом, була передана краківському князеві Болеславу Сидливому, «аби узнала вся земля Лядська, що платили-таки ятвяги данину королеві Данилу, синові великого князя Романа» (літописець не упустив при тому нагоди для чергового підкреслення заслуг: «Після великого бо князя Романа ніхто ж із руських князів не воював був проти них, окрім сина його Данила, і Богом дана йому [ця] данина»).

Можливо, що це був останній похід Данила проти ятвягів, черговий-бо раз «ятвязьке питання» з'являється на сторінках літопису аж у 1270-х роках. Отже багато років після цього як – за словами літописної епітафії, поміщеної під 1264 роком – «ко-

Данило Романович. Фрагмент історичної картини С. Серешинька «Дорогичинська битва 1238 року» у лвівському «Арсеналі»

роль впав тоді був у недугу велику, і в ній він і скончав живоття своє. І положили його в церкві святої Богородиці в Холмі, що її він сам був спорудив. Сей же король Данило [був] князем добрим, хоробрим і мудрим, який спорудив городи многі, і церкви поставив, і оздобив їх різноманітними прикрасами, і братолюбством він світився був із братом своїм Васильком. Сей же Данило був другим по Соломоні».

Юрій ГАВРИЛЮК
Фото автора статті

ПРИМІТКИ:

1. Була це кара за це, що весною 1221 р. напередодні відвоювання Галича Мстиславом Удатним «одступив був Олександр і вчинив мир з Лестьком, і з Коломаном (...) Романовичам обом не перестаючи хотіти зла».

2. Як сповіщає літописець винуватцем цього мав бути знов Олександр Всеволодович, котрий «усе ворожнечу мав до

своїх братів (...) почувши, що Мстислав (Удатний – Ю.Г.) не має приязні до зятя свого Данила (...) спонукав Мстислава на війну».

3. Йдеться про мирний договір укладений 1219/1220 р. поміж литовськими князями і Романовичами (дивись далі).

4. «Коли ж король Данило прийшов на землю Ятвязьку і спустошив [її], то Лев, довідавшись, що Стекинт, [князь ятвязький], у лісі укріпився засікою і з ним ятвяги, помчав на нього, захопив людей і прийшов до засіки. Але коли ятвяги вибігли на нього із засіки, то кінники, що були з ним, утекли. Лев тоді один зсів із коня і бився з ними кріпко, і вони, [кінники], побачивши, що Лев один б'ється з ними, вернулися невеликим [загоном] на підмогу йому. Лев тим часом увігнав сулицю свою у щит його, [Стекин-та], так що не міг він прикритися, [і тоді] Лев Стекин-та мечем убив і брата його пронизав мечем. І вони, [ятвяги], побігли, а він гнав їх пішки, і вони, [вершники], на конях ганяючись, побивали їх і кололи їх. Коли ж Данило-король став у домі Стекин-товім, [то] приніс до нього Лев оружжя Стекин-то-ве і брата його на знак побіди своєї. І отець його король був у радості великій од мужності і одваги сина свого».

Городище у Городку б. Грубешева – ймовірне місце розташування літописного граду Волинь

Церква св. Іоана Богослова в Плаваничах у Холмському повіті

З Холмщиною в серці

Культуротворча діяльність Володимира Островського в роки Української революції (1917 – 1921)

У період боротьби за українську державність 1917 – 1921 рр., у нелегкі часи революційного лихоліття, коли вирішувалася доля незалежності України кожний свідомий українець вважав своїм обов'язком прилучитися до справи національного будівництва в тій галузі, де міг принести найбільшу користь. Одним із когорти патріотів-інтелігентів, активних учасників культуротворчих перетворень революційної доби був уродженець Холмщини Володимир Павлович Островський (1881 – 1950 рр.) – громадський діяч, письменник, педагог, редактор, видавець [13].

Йому, як і мільйонам учасників, очевидців і свідків буремних подій першої половини ХХ століття, довелося перебувати в епіцентрі суспільно-політичного життя Холмщини, Поділля, Волині, Прикарпаття – українських земель, де судилося пройти терновою стежкою випробовувань, успіхів, невдач і героїзму. Упродовж тривалого часу в силу об'єктивних обставин різнобічні сторінки біографії Володимира Островського не могли бути предметом уваги істориків, літераторів, краєзнавців як в Україні, так і в Польщі. Про нього в Україні заговорили лише аж із 1990-х років. Хоча короткі довідки біографічного характеру містяться на сторінках енциклопедичних видань, підготовлених за кордоном за редакцією С. Онацького (1962 р.) та В. Кубійовича (1966 р.) [11;10]. Варто зазначити, що одним із перших біографів В. Островського в Україні виступив М. Горний, котрий помістив біографічний нарис про нього в біографічному довіднику «Україніці Холмщини і Підляшшя» (1997 р.) [2]. Ці починання продовжили М. Романюк (1999 р.), К. Завальнюк і Т. Стецюк (2008 р.) [12;1]. Популяризатором діяльності В. Островського на сторінках журналу «Над Бугом і Нарвою» були Ю. Гаврилюк і М. Горний [3;4]. Загалом, незважаючи на наявні розвідки, сьогодні це ім'я недостатньо відоме широкому загалу громадськості, літераторам, педагогам, журналістам. Про нього навіть не існує окремого історико-біографічного нарису у «Вікіпедії».

Один із найбільш яскравих, напоєних змістом етапів життя й діяльності В. П. Островського випав на буремні роки Української революції. Перед тим як простежити його участь у справі національно-культурного будівництва 1917 – 1921 рр. доцільно, бодай коротко, висвітлити становлення особистості майбутнього літератора, педагога, громадського діяча. Народився він 6 (18) жовтня 1881 р. в Рейовці Холмського повіту. Його шлях до освіти був, як і у всіх дітей із бідних родин складним і тернистим – після навчання в місцевій початковій школі спочатку стояв на підтримку місцевого священика готувався до іспитів до гімназії, працював учителем церковно-парафіяльної школи в с. Володимир. У 1898 р. юнак поступив до Холмської вчительської семінарії, по закінченні котрої вчителював у Томашівському та Холмському повітах, а з 1905 р. – у м. Варшаві. В 1911 р. В. Островський працював учителем «зразкової школи» при Холмській вчительській семінарії. Із педагогічною діяльністю він поєднував посаду редактора газети «Холмская Русь», на сторінках котрої й опублікував перші поетичні твори [4].

У зв'язку з подіями Першої світової війни в 1915 р. гімназія була евакуйована до м. Сураж Чернігівської губ. [12]. Відомо, що в цьому місті він мешкав із батьком (1853 р. н.), сином Олегом (1914

р. н.) і вихованкою-сиротою Клавдією Зелінською (1903 р. н.). Тут йому довелося скласти повторні іспити на звання вчителя початкової школи, після чого Володимир Островський продовжував займатися педагогічною та літературною діяльністю. На Чернігівщині його й застали революційні події 1917 р.

Вже в березні він був переведений на Поділля, в м. Вінницю, де отримав призначення на посаду інспектора вищого початкового училища Вінницького вчительського інституту. Так розпочалися подільські горизонти життя Володимира Островського доби Української революції (1917 – 1921 рр.) – один із найбільш складних, насичених епохальними подіями періодів вітчизняної історії, коли вирішувалася доля нації. Осторонь складових державотворчого процесу не залишився й В. Островський, котрий знання та вміння сконцентрував у галузі національно-культурного відродження як подільського краю, так і рідної Холмщини. «Прибувши до Вінниці, – за спогадами Р. Горака (м. Львів), – В. Островський поринає у громадське життя міста. Організовує український літературний та театральний гуртки, закладає першу в Україні шкільну кооперативу», створює лікнепи, викладає у приватній гімназії для дорослих. Відчуваючи брак добрих підручників для школи, видає «Методику розв'язання арифметичних задач», складає букварці для дітей, читаночки та різні саморобні підручники. Працює над упорядкуванням зібраного на Холмщині великого етнографічного та фольклорного матеріалу, пише велику працю «Життя Холмщини в її піснях», яку так і не встиг видати. Село за селом описує він пам'ятки архітектури, історії, робить величезний альбом фотографій тамтешніх церков із короткими, але дуже цінними коментарями. Дивовижним шляхом ці матеріали та фотографії церков, монастирів, котрі на сьогоднішній день зруйновані..., потрапили у фонди ЦДІА УРСР у м. Львові, де й зберігаються» [1, с.109;8]. Відомо, що впродовж 1 – 31 серпня 1918 р. він був слухачем місцевих курсів укра-

Михайлівська церква у Рейовці, рідному містечку В. Островського. Фото Ю. Гаврилюка

їнознавства, які тоді масово відкривалися по всій Україні, працював секретарем педагогічної ради при цих курсах [12].

Вінницький період був сприятливий для розкриття творчого потенціалу В. Островського як журналіста, літератора. Враховуючи набутий досвід, йому доручили редагувати одну з найпопулярніших серед місцевого громадянства газету «Шлях» – друкований орган товариства «Просвіта», яка виходила впродовж 15 серпня – 21 грудня 1919 р. в часи Директорії УНР. На шпальтах часопису періодично з'являлися поетичні та прозові твори й самого редактора: вірші «Божевільні», «Думка», оповідання «Марта», «Рідна земля», «Коло церкви», «Козак», «Червоний шлях» та ін. [5-7]. Так, зокрема, в поезії «Божевільні» (31 серпня 1919 р.) автор протиставив гармонійному розвитку природи жорстокій реалії громадянської війни в Україні, жахиття більшовизму:

...Природа.
Втома з тугою в обіймах могильних
Плачуть що-дня над труною життя.
Доля кривава для жартів безцільних
Сіє усоди зерно небуття.
Жахом червоним пілляні хатини.
Жорстокість, помства втопились
у крові,
Мир світлоокий з країни відлинув.
Нарід благає спокою, любови.
Люде. А! Вам спокою?
Нам бою, ще бою,
Нам трупів гниючих,
Зсинілих, смердючих,
Пожеж нам і крові...

У своїх творах автор порушував тематику гіркої долі земляків-переселенців із охопленої війною Холмщини, героїзм захисників української державності, жорстокість і свавілля більшовиків. У статті «Місія кооперації» В. Островський акцентував увагу на актуальності розвитку кооперативного руху, стверджуючи, що саме кооперативні товариства повинні взяти на себе опіку справами розвитку освіти, промисловості, сільського господарства, охорони здоров'я та ін. [9]. Після встановлення влади більшовиків на Поділлі наприкінці 1920 р. він ще деякий час працював на посаді завідувача учбової секції Вінницького повітового відділу народної освіти. В його службовій анкеті для слухачів школи українознавства при Вінницькому гарнізонному клубі зазначалося, що з 5 лютого 1920 р. В. Островський перебував на службі в радянських установах, але «...в партійній роботі не брав участі, поглядах соціаліст» [1, с.110-111]. Однак його громадянська позиція патріота-інтелігента не могла прийняти радянську владу з більшовицькими догмами, що й спричинило еміграцію до Польщі. Впродовж 1921 – 1945 рр. він жив і працював у Варшаві, Луцьку, Холмі, де активно займався видавничою, журналістською, музейною, громадсько-політичною діяльністю. Цьому повною мірою сприяв життєвий і творчий досвід, набутий у роки Української революції під час вінницького періоду біографії.

Доля розпорядилася так, що дитинство та юність, становлення особистості Володимира Островського як педаго-

га, редактора пройшли на батьківщині, на Холмщині; культуротворча, літературна діяльність у роки Української революції (1917 – 1921) – на Поділлі; журналістська, видавнична, музейна, громадсько-політична робота в 1920-ті – 1940-і рр. – знову на території Польщі, в т. ч. на Волині; заключний етап життя, після депортації в ході операції «Вісла» (складовою котрою стало повернення до педагогічної праці), судилося провести на Прикарпатті, в м. Івано-Франківську, де 7 квітня 1950 р. за не до кінця з'ясованих обставин і завершився його земний путь. Вищезначене спонукає до створення повної біографії В. П. Островського, адже в його серці до останнього подиху жили любов до обкраденої Холмщини та мрія про незалежну Україну.

Юрій ТЕЛЯЧИЙ
м. Хмельницький

Список використаних джерел:

1. Вінницькі стежини письменника-холмшача // Завальнюк К. В., Стецюк Т. В. Червоний смерч над Поділлем. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2008. – С. 108 – 111.
2. Володимир Островський // Горний М. Українці Холмщини і Підляшшя. Видатні особи ХХ століття. – Львів, 1997. – С. 69 – 73.
3. Гаврилюк Ю. «Князь Данило робив шире своє руське діло» // Над Бугом і Нарвою. – 2007. – № 6 (94).
4. Горний М. Володимир Островський: письменник, редактор, видавець // Над Бугом і Нарвою. – 2001. – № 3 (55). – С. 33.
5. Островський В. Божевільні // Шлях. – 1919. – № 13. – 31 серпня.
6. Островський В. Думка // Шлях. – 1919. – № 16. – 4 вересня.
7. Островський В. Марта // Шлях. – 1919. – 1 жовтня.
8. Островський В. П. Методика розв'язування арифметичних задач: для вчителів нижчих шкіл і вчительських семінарій. – Вінниця: Вид-во тов. «Просвіта», Нова друкарня, 1919. – Вип. 1. – 79 с.
9. Островський В. Місія кооперації // Шлях. – 1919. – 9 листопада.
10. Островський Володимир // Енциклопедія українознавства. Словникова частина / Гол. ред. проф. д-р Володимир Кубійович. – Париж-Нью-Йорк: Видавництво «Молоде життя», 1966. – Т. 5. – С. 1899.
11. Островський Володимир // Онацький Є. Українська мала енциклопедія. – Буенос-Айрес, 1962. – Книжка Х: літери Ол-Пер. – С. 1255.
12. Островський Володимир Павлович // Українська журналістика в іменах / За ред. М. М. Романюка. – Львів, 1999. – Вип. 6. – С. 394.
13. Островський Володимир Павлович // «Як на вільне, на радісне свято...». – Ч. 1: Українська поезія доби національно-визвольних змагань (1917 – 1921 рр.). – Вінниця: Видавництво-друкарня «Діло» СПД Данилюк В. Г., 2007. – С. 469 – 470.

Телячий Юрій Васильович – кандидат історичних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

З циклу: Білі пелюстки

Гілочка

На гілочці
Мойого сумління
Сива пташина
Видовбує
Дні
Щасливого дитинства
Призабуті
Предків імена
На крутих
Дорогах життя
Стерло
Проминання
Чиясь душа
Білим вогником
Моргає
У пустій гладищі.

Мов яблуко

Не спішаю
Маю час
На жадання
В дзеркалі
Моє лице
Мов яблуко
По Спасі
Обвіяне
Жаром літа
З запізненою
Радістю
На щодні.

Не знаєш

Не знаєш ти
Як потайком
Сльоза
Самотності
Зросила болем
Віконце
Батьківського дому
Мов
Овділа молодича
Стала сестрою
Порога мого.

Райдуга

Річка
Напоєна дощем
Райдуга
Мостом весни
На якому
Янголи
Виспівують
Пісні
Сповнення
Надій
Присяг
Щоб люди
Вірили.

Росте

Краплинами
Літнього дощу
На шибці
Рідного віконця
Спомин
Мов ягода ожини
Танцює
По саду
Там моє життя
Від весни
До осені
Росте надіями
В черешнях.

Наше

У містечку
Вуорля
Церковний передзвін
Пливе в молитві
Над рідними
Дахами
Великодній
Розспів
Воскресіння
Надіями
Людських грудей
Запалив
Тисячі
Святочних свічей.

Молодість

Сховалась
Наша молодість,
В зелених верболозах,
Теплий вітер
Шепоче
Твоє ім'я,
Хвалить долю
За чисту
Музику
Життя!

Жаль

Не витирай
Рук своїх
Гостинністю
Рідної
Матері
Жаль
Втраченого
Стояти буде
На твоїх ногах
Перед
Стіною плачу.

Крив'ятичі, 17 травня 2014 р.

Фото Ю. Гаврилюк

ХРОНОЛОГІОН 2013

(Зі своїх думок списав Юрій Гаврилюк)

03.01.2013 р.

От і перший запис у 2013 році. Про що? Про те, що коли людина «думаюча», то час від часу треба щось нового видумати. Найкраще таке, яке має відношення до Підляшшя, от хоч би про Новий рік по-підляськи. А він тут, як у «всій Україні» – подвійний, бо спершу «урядовий» по-григоріанському (по-грицьовому значиться), а згодом «наш» по-юліанському. То і вигадав нове поняття: григоріансько-юліанське Новоріччя, а може краще – Міжріччя. Попудляському воно більш однозначно відноситься до років, адже це «Міжруоче». А й більш двозначне київське «Міжріччя» тут доречне, адже наша частина Підляшшя це міжріччя поміж Нарвою та Бугом, свого роду Підляська Месопотамія – по-пудляському «Міжріччя» (колись, 2007 року, у «Львівській газеті» таку авторську колонку почав навіть «Листи з Підляської Месопотамії»).

07.01.2013 р.

Нові Роки – «новий» та «старий», Різдво це кожного року нагода вислати друзям і знайомим побажання. Цього року також декому вислав – звісно, мейлом. І закортіло подивитися у «Вислане» – що ж то я минулими роками вислав. Дещо знайшов та сюди переписую, щоб збереглося також на папері – хай люди знають, який я доброзичливий! (А може й кому під новорічно-різдвяну нагоду знадобиться):

29 грудня 2009 р.: ...кінець одного та початок наступного – хоч би й року – то добра нагода про себе нагадати та Вам побажати, щоб щастя та добро (передовсім духовне, але й матеріальне не завадить, хоч це ж лише додаток) до Вашої хати не лише дверима, але й вікнами заходило та з радістю довго гостювало – у Вашому товаристві та Ваших Рідних і Друзів.

6 січня 2010 р.: З Різдвом Христовим щиро Вас вітаю та з серця підляського Вам трійно бажаю:

– куті на Коляду і щоб медовим смаком підніб'я Вам пестила

– колядок на дні Різдвяні і щоб співались янгольськими голосами

– ялинки зеленої і щоб аж до Водохреща запашно стояла і красу Небес із землею єднала!

Та щастя, миру і всіх благ для тіла – щоб і душа Ваша у під-Небесся злетіла!

31 грудня 2010 р.: Бажаю Доброго Початку Нового – 2011 року! Щоб всі плани і мрії збувалися швидше ніж встигнемо про них подумати!

1 січня 2012 р., год. 00:42: Рік Новий до нас вже прийшов, а до Вас по земній кулі мандрує, отже нагода – хоч словом – за океан податися та Друзів навідати і побажати: добра, оптимізму, натхнення і всяких ще інших – які світ знає – добрих спонук до щасливого й успішного життя!

Новий Рік вітайте та Різдво Господне радісно святкуйте – і про моє добре Вам бажання інколи згадайте...

5 січня 2012 р.: Щиро вітаю Всю Родину та бажаю янгольських колядувань над Вашою Хатою та Одних Лише Добрих Днів у Новому – 2012 – році!!!

6 січня 2012 р.: Хай всім Вам кутя медом пливе, а янголи всі дні святкові над Домівкою Вашою з неба колядують!

13.01.2013. На «старому» календарі – Маланка.

От, ці асоціації... Сьогодні одним оком подивився один серіал в телебаченні – фрагмент, в якому «закручується» нова фантастична інтрига, яку можна буде обігрувати кілька чергових серій. Кляті сценаристи – вигадують все більш нісенітницю, але як без цього обійтися, коли треба серіал «тягнути як гуму в майтках» (трусак по-київському кажучи) та ще й зацікавлювати ним глядача... Що ж – самим «майткам» набагато легше ніж сценаристам, коли вдається їх комусь зняти, то зразу робиться дуже цікаво ☺!

26.03.2013 р.

Заходиш у крамницю. Кладеш в корзину те й тамте. Йдеш у касу. Рахують тобі – виходить, що майже нічого не купив, але гроші видав. І треба в щось це «ніщо» запакувати, бо екологічної торбинки з собою не взяв. Просиш паке-т і отримуєш інформацію, що треба

заплатити. І як тут не зробити філософського спостереження, що життя, яким постійно користуєшся десятиріччями, дістав дармо, а за цей лихий шматочок поліетиленової плівки, який деградує протягом 24 місяців (так принаймні на ньому написано), приходиться гріш дати. От і в цьому ще один доказ на те як, Всемогутня Мати-Натура перевищує куцу й жадну людину-виробника...

02.04.2013 р.

Римо-католики відсвяткували Воскресіння Господнє, ми ще чекаємо.

Кажуть, що юліанський календар запізнюється до астрономічного, тому цього року Великдень буде шойно 5-го травня. Але це ж – при цьогорічному запізненні природи – дуже слава Богу! Бо коли б не це, то певно люди б не знали, чи вже писанки писати, чи може знов за ялинкою до лісу їхати, а може й дехто писанки повісив би на ялинці – щоб поєднати це, що на дворі, з цим, що в душі.

07.04.2013 р.

Сьогодні, як видно, Благовіщення. Колись люди були переконані, що до Благовіщення нічого не можна робити в полі, бо земля відпочиває. Цього року і після Благовіщення нічого не зробиш, бо лежить сніг. Що ж – колись, у 2006 році (а властиво вже 2007) зима почалася шойно після Водохреща, то чому не могла б тривати до Благовіщення, чи навіть до Юрія, що то він «відкриває землю й випускає травицю»...

Отже березень – формально перший місяць весни – минув по-зимовому. А ж цьогорічні Шевченкові дні відкрили рік очікування на Великий Кобзаревий Ювілей – 200-річчя від його народження.

Шевченко прожив 47 років, отже перемішлянин Євген Стахів, перевесник українсько-польської війни за Галичину, пережив поета вдвічі – йому ж осінню минулого року виповнилося 94. Може з два роки тому в телефонній розмові – він зараз живе в США, біля Нью-Йорку – зговорилися про його вїзд у Вашингтон.

– Поїздом їдете?
– Ні, автомобілем.
– О!
– Ні, водієм буде моя дочка. Я на відстань більшу як 10 кілометрів сам вже не їжджу...

Non comments!
Ну, але не було моєю метою тут розповісти про «міцного горішка» Стахіва, а про Шевченка, якого польський письменник та перекладач літератури назвав «геніальним організатором національної свідомості українців». Це було у завершенні його «Повісті про Шевченка» – величезного «томища» озглавленого «Українські ночі, або родовід генія». На певно варто це прочитати – хоч би як вступ перед читанням «Кобзаря» – не меншого «томища», адресованого «і мертвим, і живим, і ненародженим».

Це не менша книжиця, а крім цього може бути замість паспорта – для ідентифікування особи, яка має її в кишені, як українця. На жаль, інколи по смертно. Бо ж саме Євген Стахів переповів у своїх спогадах історію, яку розповів «самохотник» з Легіону Українських Січових Стрільців, про вбито-

го ними солдата Російської Імператорської Армії, у якого шинелі знайшли саме «Кобзар». Як не казати, образ із античної трагедії – кара й прокляття братовбивства заслано безпощадними богами за гріхи колишніх поколінь, які не зуміли оборонити захисні стіни своєї держави. Прокляття для народу, якого землю роздерли нахабні займанці.

08.04.2013 р.

Минає вже 30 років від першого Рейду «Підляшшя», який був початком українського національно туризму в регіоні. В тамтому часі я часто сварився зі ще одним студентом історії – також Юрієм. Звісно – про національні справи. І то не тому, що ми мали різні погляди. Ми думали приблизно так само – і саме звідти була ця запеклість сварок. Бо саме серед однодумців найважче доказати, що «то саме я – маю рацію!»...

27.04.2013 р.

З дитячої антропології:

– Мамо, прийшов той вуйко з босою головою! (Про лисого).

З дитячої філософії природи:

– Ой, біда-біда! Хати без ссапок... (Про вигляд хат у селі Ілянка після смерчу, тобто тромби поветшної).

28.04.2013 р.

Для землі однаково, чи це краплина води, чи краплина крові – обидві в неї просочуються й зникають. Землі однаково – мишаче це, чи людське тіло – приймає його у своє нутро. Чоловікові не однаково, тому будує мощені площі і мавзолеї, на яких кров розбризкується, в яких тіла лежать – щоб разом з черговим поколінням живих та народжених мандрували також мертві?

02.05.2013 р.

– Життя це хвилини, відчуття, емоції. І події.

– Події збуваються, викривлюються в спогадах. А відчуття як – кришталь цукру під повікою. Він солодкий, але коле око...

03.05.2013 р.

Це, що «не маєш в житті щастя» зовсім не причина, щоб жити нещасливим...

04.05.2013 р.

Молодий, бо йому 23, то й дурний, а як закоханий, то ходить кислий, бо кохана далеко, й просиджує з телефоном при вухові. Колись може зрозуміє, що жінки це вроджені маніпуляторки – «від Бога цей талант мають». Та що найгірше, що можна зробити, то признатися, що тобі на такій жінці залежить. А вже зовсім катастрофа, коли тобі залежить більш ніж їй.

07.06.2013 р.

Сьогодні повторив своїй Доні стару (але чи своєю?) «мудрість», що такі старі як сьогодні ми ще ніколи не були. І тоді ще й подумалось: Але такі молоді як сьогодні також вже ніколи не будемо.

28.06.2013 р.

Колись, у X, XIV чи XVII сторіччі, люди були ще суспільно й морально примітивні, отже вважали зовсім нормальним, що переможець може робити, що завгодно – мордувати, палити, на палі садовити. Але людям XX і XXI сторіч і розум, і християнська мораль повинні вже підказувати: Берете на себе відповідальність не лише за свою перемогу, але й за наслідки поразки ваших супротивників.

08.07.2013 р.

Кінець світу до кожного приходиться окремо. Його власний кінець. Але поки прийде мій особистий кінець світу, у січні маю стати дідом. Що ж – жінки, як циліндри магіка. Нібито нічого всередині немає, але приходиться хтось з магічною паличкою...

23.07.2013 р.

Коли зламав ногу то якимось про це не подумав. Значить не пригадалася мені пісня Маленчука (у 80-х хтось з краківських студентів мені казав, що окрім прізвища він ще має українську вишиванку). Ось був це концерт, чи просто виступ з гітарою, під краківськими Суконницями на ринку, й Маленчук співав там пісню про політично арештованого, якому есбешники кажуть: «Не пручайся, бо зловиш собі руку... Не пручайся, бо зловиш собі життя». Я не пручався – просто йшов. Певно тому зламав не життя й не руку, а саме ногу...

05.09.2013 р.

Сьогодні ранком знайшов на ФБуці, розмішену Ростиславом К., фотографію старої шафи з описом польською

мовою, бо й шафа ця польська, варшав'янка: «Pożegnanie z PRL... Czy wy też mieliście taką szafę – ze skrytką na pieniądze? ☺». І справді – на фотці видно такий домашній сезам...

То я пишу йому швиденько – схованка зроблена в меблі це не лише «Народна Польща». Це винахід справді народний. Адже мій дід мав старовинну скриню, а в ній прискринок, як виявилося, з подвійним дном. Коли дід помер, то довго його грошенят шукали, але хтось врешті схованку у прискринку розсекретив.

Ростислав, який колись мене переконував, щоб я інтенсивно став оповідання писати («Страшна історія Перепудів», яку я ліцеїстом по-пудляському написав, йому сподобалася – ще й в «Українському альманахові» її надрукував), знов своє:

– Ну бач, сторі на пУдляське оповідання!

– А Тобі «одне в голові». Хіба це Твоє намагання загнати мене до літературної творчості, нарративної, опишу в «Хронологіоні» – сам собі будеш винуватий...

– О! – відповів Ростислав. – Про це мені йшлося! Про увічнення в пУдляських огіонах ☺.

Ну й що такому зробиш? То взяв і увічнив...

10.11.2013 р.

Мова – багатозначна, й часто до сміху може довести. Коли побачив, що знайомий з Феськи (ФейсБука тобто) «в онлайні», то мені майнуло: Краще бути «в онлайні», ніж «он в лайні»... От, таким то чином новітні цифрові технології поєднуються з «пригодами» у традиційному побуті...

09.12.2013 р.

Бравий козак Михайло привіз до Варшави шматок київського Леніна, якого ось-ось розвалили. Дехто каже, що про Україну, з приводу цього «розвалу», хтось може подумати, що вона варварська. Може й подумає, але мені здається, що варварська саме ця країна, в якій пам'ятник такому еxemplum homo sapiens-а стоїть серед столиці (якщо він справді мав – пам'ятник, не Ленін звісно – мистецьку вартість, то до якогось музею можна було його «спрянути»)...

До речі, про цих, що руйнували Бастилію, на певно дехто подумав, що вони варвари...

17.12.2013 р.

Сьогодні дивився одним оком на черговий фільм з серії «House» (по-польському він «Doktor Haus»). Було про дівчинку, яку вкусив американський кліщ – гірший від нашого, бо постійно просочує отруту в організм. Одним словом – страшні речі, але медицина саме й на те, щоб цьому противитися. Не було б медицини, то люди б не знали від чого помирають?

26.12.2013 р.

Зговорилися про статтю на тему ходіння на Монт Еверест. Часто, кажуть, це подорож в один бік. Що ж – подумалося – все життя це подорож в один бік...

28.12.2013 р.

На вогні стоїть великий казан з водою. Поряд сидить дівчинка. Згідно із правилом, що коли в першій дії п'єси на стіні висить рушниця, то в останній хтось буде з неї стріляти й тут повинна відбутися якась кон'юнкція цієї води, що стає гарячішою й гарячішою, та дівчинки. Є, звісно, дві можливості – або у воду вкинуть дівчинку й буде вона вареною, або воду виллють на дівчинку й стане вона чистенькою... Господи! Що за дурниці!

30.12.2013 р.

Нишпорячи в «неті» у пошуках чогось потрібного, знаходиш всяке. Зокрема на російських сайтах все переважно довкола справ тіла – як мати добрий секс, як швидко позбутися проституту, як похудіти випивши стакан... Щоб довідатися, повний чого має бути цей стакан, то треба «читати далі», а на це жаль часу, бо ці сайти так конструйовані, щоб поки до змісту конкретної статті дійти, то треба перейти ще 3-4 сайти – може по дорозі хтось на щось клюне. Отже, генеруючий похуденіє зміст стакана так і залишився для мене загадкою. Так як і багато інших справ. Наприклад, як з цим, що гарний секс у сусідській квартирі може загнати в депресію. Це ж породжує запитання, чи йдеться про секс, який можна мати коли прийдеться в цю сусідську квартиру, чи про поганий вплив доброго сексу у сусідів, при якому секс зі співмешканцем власної квартири виглядає нецікаво? Отже – є над чим задуматися, а коли ворушиш мізками, то інтелект не слабне та ризик Альцгеймера зменшується. Ergo – для розумного чоловіка будь-який секс, навіть коли він сам в ньому не задіяний, завжди несе позитивні наслідки!

Фото Ю. Гаєрилюка

Західне Полісся в Українській Державі гетьмана Скоропадського (Історія в документах)

Закінчення з попередніх чисел

Незабаром Пінський, Мозирський, Речицький повіти були виділені в окрему Поліську губернію з центром у місті Речиця. Старостою (губернатором) призначили Петра Оскаровича Патона – рідного брата знаменитого вченого в галузі електроварування Євгена Патона. До речі, Петро Патон після поразки українських визвольних змагань жив у Бересті, де і помер. Історик Пусько⁴⁰ пише, що губернію утворили 14 серпня, але цьому суперечить наступний документ:

Документ № 33.

Ф. 3766, Оп. 1, Спр. 189, Арк. 96.

26 червня 1918 р.

До Управління Головного Начальника Постачання армії Української Держави (Частина Загальна)

На відношення з 20-го червня б. р. № 68-09/1264 маємо честь згідно з розпорядженням Міністерства Внутрішніх Справ з 15-го червня б. р. подати до відомства, що повіти: Річицький, Пінський і Мозирський б. Мінської губерні належать тепер до тимчасово утвореної Поліської Губернії, а Гомельський повіт Могилівської Губернії приділено до Чернігівської Губернії.

Директор Департаменту /–/
Завідуючий Політичним Відділом /–/

Отже 15 червня тимчасово була створена Поліська губернія, чим українська влада знову підкреслила спірність цих територій (тут вона, напевно, керувалася результатами всероссийського перепису 1897 р.). Пусько вважає, що створенням окремої Поліської губернії «робився крок для врахування їх [трьох повітів. – О.І.] білоруської специфіки»⁴¹. Дійсно, вона виділялася серед інших губерній України. В основному земські форми самоврядування і адміністративний апарат збереглися з часів Тимчасового уряду Керенського. Навіть використовувалися старі бланки документів. Тільки міліцію назвали державною вартою, а її начальників – отаманами. Але у самому Пінську органом самоврядування був Обивательський комітет, який організували євреї та поляки. Антисемітизм

на Пінщині не було. Наприклад, столінським отаманом був деякий час єврей Нахман Тильчин. У губернії не проводилася українізація: навчання в школах і вся канцелярська документація провадилася російською мовою. На наш погляд, ця специфіка пов'язана не з білоруським характером губернії, а зі спірністю територій. Українській владі не хотілося туди вкладати додаткових коштів. Новим пінським старостою призначили П. Душеньковського, про якого нам нічого невідомо.

Документ № 34.

Ф. 1216, Оп. 3, Д. 69, Л. 6.

М.В.С.

Пінський Повітовий Староста
27 липня дня 1918 р.

№ 790

м. Пінськ

Поліському Губернському Старості

Представляючи цю переписку, доношу, що лихо прибуваючих в Пінський повіт біженців і військовополонених не піддаються опису, десятки тисяч нещасних дітей і жінок, голодних, обідраних, що туляться під парканами, особливо це явище спостерігається в Луниці, де скупчується безліч біженців, що прибувають до повіту з різних губерній по залізницях, яким необхідно сприяти хоча б у продовольчому відношенні, для чого вкрай необхідно негайно відкрити поживні пункти в згаданих в цьому листуванні місцях, що ж стосується кошторису на необхідні на цей предмет витрати, то такий скласти неможливо навіть приблизно, тому що не можна передбачити, яка кількість біженців буде відправлятися на свої місця проживання і скільки прибувають нових.

Доповідаю, що для організації і відкриття виробничих пунктів необхідно не менше 50000 карбованців, які прошу асигнувати в спішному порядку.

Організацію та завідування цими пунктами покласти на одного з членів управи, який і буде робити всі витрати під контролем, а звіт з витрачання суми подавати Вам.

Повітовий Староста

/–/ Душеньковський

Секретар /–/ Шамода

Документ № 35.

Ф. 2207, Оп. 1, Спр. 215, Арк. 33.

Зовсім Таємно

Пильно

14 вересня 1918 р.

До канцелярії Пана Міністра Юстиції До Міністерства Внутрішніх Справ надійшли офіційні відомості про непевність призначення на посади мирових суддів Пінського Округу Томаївського і Геїхроха.

По згаданим відомостям, Томаївський служив при більшовицькому урядові начальником повітової міліції, приймаючи участь в більшовицьких комітетах, а Геїхрох, виконуючи обов'язки повітового старости, тримав на службі в підлеглих йому інституціях бувших більшовицьких Міністрів-Комісарів та трибунальчиків, маючи до них зіткнення.

Про вищевикладене повідомляю для доповіді Панові Міністрові Юстиції, причому прохаю не відмовити про послідовок сповістити мене для доповіді Панові Міністрові Внутрішніх Справ. Директор Департаменту Державної Варти /–/

В. о. Начальника Освідомого Відділу /–/

Валеріан Олександрович Томаївський був начальником пінської повітової міліції ще при Тимчасовому уряді, а до революції протягом шести років був земським начальником в Пінському і Ігуменському повітах.

Документ № 36.

Ф. 2021, Оп. 1, Спр. 737, Арк. 74.

М.В.С.

Пінська Повітова Земська Управа
Відділ Народної освіти
№ 1496/3167

Жовтень дня квітня 4 1918 р.

м. Столін Пінського повіту

Поліської губернії

До Міністерства Народної Освіти (Департамент нижчої освіти, відділ вищих початкових училищ)

Внаслідок листа від 12-го серпня цього року за № 445, Пінська Повітова Земська Управа має честь доповісти Міністерству Народної Освіти, що

Старі кам'яниці на вулиці Пінська. Народний одяг Полісся у Пінському краєзнавчому музеї. Фото Ю. Гаврилюка

нею зроблені вже відповідні розпорядження про відкриття з цього 1918-19 навчального року вищих початкових змішаних училищ в селі Вічевці і містечку Столін Пінського повіту.

При цьому Управа додає, що в селі Вічевка⁴² відкрито вище початкове училище замість існуючої там двокласної з додатковим педагогічним курсом школи, яку згідно з постановою VII-их Чергових Повітових Земських Зборів від 26 травня 1918 р. припущено з 19-19-20 навчального року перетворити в учительську семінарію. Училище це забезпечено власними земськими приміщеннями як для класів, так і для квартир викладачів, необхідним обладнанням, посібниками і садибою. Є також в ньому і педагогічний персонал, що обслуговував раніше Вічевську двокласну учительську школу і складається з 6-ти осіб, які закінчили середні навчальні заклади, з яких завідувач школи – старший вчитель Леонтій Білінський – має звання вчителя вищого початкового

училища. Про зарахування педагогічного персоналу Вічевської двокласної вчительської школи в штат вчителів вищих початкових училищ Управа клопоталася перед Міністерством Народної Освіти 9 вересня цього року за № 1360.

При цій школі існував спеціальний педагогічний клас, до якого поступали особи, що закінчили двокласні школи і після закінчення його отримували звання вчителів початкових шкіл.

У цьому році таких осіб, що мають поступити до додаткового педагогічного класу і сподіваються в майбутньому році одержати вчительське звання, налічується 50 осіб. Бажаючи дати можливість згаданим особам прослухати учительський курс і отримати звання вчителів, Управою порушено було клопотання перед Міністерством 3-го минулого вересня за № 1304 про дозвіл відкрити з цього навчального року при Вічевському вищому початковому училищі однорічні педагогічні курси.

Що стосується Столінського вищого початкового училища, то під таке відводиться Управою приміщення Столінського земського двокласного училища з повним обладнанням. Педагогічного персоналу для цього училища не має, тому відкриття навчальних занять в ньому можливо буде лише при призначенні туди штату вчителів.

Доповідаючи про все викладене, Пінська Повітова Земська Управа на додаток до своїх попередніх прохань від 3-го вересня за № 1304 та від 9-го того ж вересня за № 1360 укліно просить Міністерство Народної Освіти про таке: 1) затвердити вчителів Вічевської двокласної вчительської школи на посадах учителів Вічевського вищого початкового училища 2) дозволити відкрити в цьому 1918-19 навчальному році при названому училищі однорічні педагогічні курси 3) призначити в можливо якнайвищому часі у Столінське вище початкове училище належний штат вчителів 4) відпустити в розпорядження цієї Управи необхідні суми на утримання вищих початкових училищ Пінського повіту в поточному 1918 році, згідно запропонованої при листі Міністерству копії кошторису.

Про результат цих клопотань Управа просить не відмовити поставити її до відомства.

Голова Управи /–/ І. Геїхрох

Член Управи /–/

Діловод /–/

1 жовтня 1918 року Пінська Земська Управа просила Міністерство Народної Освіти про призначення їм відповідного повітового комісара. Незабаром призначили на посаду повітового комісара народної освіти Ільяшенко-Синяговського, який жив у місті Речиця. Змінювалася тоді в кращу сторону і становище православної церкви.

Документ № 37.

Ф. 1071, Оп. 1, Спр. 132, Арк. 43, 44.

18 жовтня 1918 р.

Його Високоповажності

Г. Міністру Сповідань Василю

Васильовичу Зеньковському

Ваша Високоповажність, Милостивий Государь

Під час своїх відвідин міста Пінська 13 і 14 цього жовтня я переконався, яку нагальну потребу відчуває це місто в православному духовенстві.

Хоча в самому місті православних жителів поки мало, але в приміських селищах, приписаних до Пінських міських церков, православних людей дуже багато, і вони по неділях і святкових днях наповнюють Пінськ. На залізничній станції Пінськ, також, є достатня кількість православних службовців. Нарешті, в Пінськ щодня прибувають великі партії православних біженців і живуть тут по тижню й по два на очікуванні перевідправлення далі. І ті, і інші, і треті потребують пастирського керівництва, благодатного освячення та церковних молитв. Між тим, у Пінську і його околицях не має жодного православного священика: новонароджені немовлята залишаються без хрещення, хворі і вмираючі – без напуття, померлі – без відвідування. Два Пінських міських священика намагалися було проникнути в місто для виконання своїх пастирських обов'язків, але були відправлені Пінською німецькою владою назад.

Остання обставина спонукала мене звернутися до Пінської німецької комендатури з проханням про дозвіл хоч одному священикові жити в Пінську і виконувати пастирські обов'язки, і про надання йому хоч малої церкви в Пінському Богоявленському монастирі для богослужіння. Про малу монастирську церкву я просив, тому що вона найбільш придатна в даний час для богослужіння; великий монастирський храм потребує попереднього ремонту, міський собор перетворений німцями на лютеранську кірху, міська Варваринська церква – на склад.

Пінська німецька комендатура відповіла мені, що сама вона не може виконати моє прохання, і рекомендувала мені звернутися зі своїм проханням до Вищого Німецького Командування в Україні в Києві; при чому обіцяла, що на відповідний запит їй з Києва по даній справі вона дасть відгук не тільки про допустимість і бажаність, але й необхідність православного священика в Пінську при наявності тут римсько-католицького духовенства та єврейського.

Внаслідок викладеного, маю честь просити Вашу Високоповажність увійти з клопотанням до Вищого Німецького Командування в Україні про дозвіл мені відрядити до Пінська одного священика та одного псаломщика і про надання їм у Пінську малого монастирського храму для богослужіння і здійснення треб.

На утримання цього тимчасового Пінського причту прошу відпустити з

1 листопада цього року по 600 кар. щомісяця: 400 кар. священику і 200 кар. псаломщику.

Про подальше прошу поставити мене до відома для належних і своєчасних заходів.

Закликаючи благословення Боже на Вас і праці Ваші, з досконалими повагою і відданістю маю честь бути Вашою Високоповажності найпокірніший слуга і богомолець

Єпископ Діонісій.

Після капітуляції Німеччини обстановка в Поліській губернії стала різко погіршуватися. За допомогою більшовицьких посланців стали створюватися партизанські загони. Повстанський рух охопив райони біля Луниці, Пінська, Століна, Давид-Городка, Колодного, Логишина. Тут діяла близько ста партизанських загонів. Наприкінці грудня 1918 року червоні повстанці захопили залізничні станції Видибор, Лунинець, Лахва. До їх рук потрапило багато складів з боєприпасами та продовольством. Про матеріальні можливості повстанців говорить і той факт, що вони друкували кілька газет, серед яких варто відзначити сатиричну газету «Лесное эхо», що випускалася групою вчителів села Колодне. Фактично в Пінському повіті встановилося двовладдя, а може і тривладдя. До того ж Червона армія почала просуватися на захід, займаючи територію, що залишали німецькі війська. У відповідь на більшовицьку загрозу повсюдно в Пінському повіті українська влада почала створювати з місцевих жителів і колишніх військовослужбовців царської армії загони Державної Варти.

Документ № 38.

Ф. 1126, Оп. 2, Спр. 20, Арк. 37, 38.

21 листопада 1918 р.

Пінська Повітова Державна Варта
Начальник колезький радник Василь Антонович Ляшенко з 1.08.1918 р.
Помічник начальника колезький секретар Олександр Федорович Шумовський

В.о. начальника Державної Варти 1-ї дільниці губернський секретар Стахій Адамович Козакевич

В.о. начальника Державної Варти 2-ї дільниці титулярний радник Андрій Казимирович Лясковський

В.о. начальника Державної Варти 3-ї дільниці колезький асесор Дмитро Якович Мігай

В.о. начальника Державної Варти 4-ї дільниці Георгій Євстафійович Гільяшев

В.о. начальника Державної Варти 5-ї дільниці Петро Петрович Брякіцев
В.о. начальника Державної Варти сел. Луниця Микола Миколайович Хмелевський

В.о. начальника Державної Варти м. Століна Сергій Іванович Майков

В.о. помічника начальника Державної Варти 2-ї дільниці Михайло Адамович Веріго

В.о. помічника начальника Державної Варти 3-ї дільниці капітан Степан Георгійович Чегдатоні

В.о. помічника начальника Державної Варти 5-ї дільниці Микола Каленикович Кудлович

В.о. помічника начальника Державної Варти сел. Луниця поручик Михайло Станкевич

В.о. помічника начальника Державної Варти м. Століна прапорщик Володимир Семенович Мальцев

Класні чиновники канцелярії Начальника Пінської Державної Варти

В.о. Секретаря Олександр Онуфрійович Парфіянович

Столоначальник Андрій Васильович Гусєв

Бухгалтер Степан Степанович Семашко

Реєстратор Олександр Павлович Дубинський

Класні чиновники канцелярії дільничних Начальників Державної Варти

Письмоводитель с. Луниця Трохим Іванович Порсюк

Письмоводитель 5-ї дільниці Матвій Климентійович Горбачук

Письмоводитель 4-ї дільниці Адам Степанович Трушко

Крім загонів Державної Варти в Давид-Городку був сформований Пінсько-Волинський офіцерський батальйон під командуванням Володимира Бохенського. Цей батальйон незабаром передислокувався до Пінська. Проте ні загони Державної Варти та українських військ (гайдамаків), ні офіцерський батальйон не врятували становище: 25 січня 1919 року Червона армія за сприянням партизанських загонів зайняла Пінськ.

Олександр ІЛБІН

ПРИМІТКИ

40. Пушук І. Берестейщина у складі... С. 71.

41. Там же.

42. Зараз село Вічевка знаходиться в Зарічному районі Рівненської області України.

3 хроніки подій на Підляшші

Мельницький коровай

2 травня у Мельнику та 4 травня Радивилівці проходили заходи VIII Фестивалю «Мельницького короваю». Під час першого дня в Мельнику проголошено результати конкурсу на найкращий обрядовий хліб, що його випікалося на весілля та до дня св. Юрія. Весільний обряд короваю показав білоруський ансамбль «Криниця» з Білостока, окрім того виступили ансамблі, в репертуарі яких переважав польський фольклор.

Підляська традиція україномовного села була представлена краще під час другої частини заходу в Радивилівці. Виступили там, між іншими: місцевий ансамбль «Криниця», «Незабудки» з Нурця-Станції, «Вереси» з Вилінова, «Новина» з Мошони-Королівської, а також «Малинки» з Малинник, які показали підляський обряд качання короваю на Юрія.

Заграли «Гойраки»

4 травня у «Pub Bilard House» в Білостоці виступив ансамбль «Гойраки» з Більська, в репертуарі якого українські народні та авторські пісні в стилі фольк-рок. Група, як одна із 77-ти капел із цілої Польщі, взяла участь у підбірковому концерті на виступ під час III «Огляду капел – Барабани». Це концерт, який популяризує молодих талановитих виконавців різножанрової музики. Нагородою для переможця є виступ на Головній сцені під час днів студента, так званих ювеналіїв, у Білостоці.

«Гойраки» знайшлися серед семи капел, які перейшли до фіналу. Виступили вони 18 травня у «Pub Bilard House» в Білостоці. Перемогли групи з Островії Мазовецької та Ольштина.

«Фестиваль культур»

6 травня в Підляському воєводському управлінні в Білостоці відбувся VII «Фестиваль культур», придуманий і організований учителями Початкової школи № 12 у Білостоці, при якій десять років, у так званому міжшкільному пункті, відбувалися заняття української мови. Під час концерту традиційно вже виступили українські ансамблі: вокальна і танцювальна групи «Ранку» з Більська та «Слов'яночки» з Білостока, де співають учениці і випускниці білостоцького пункту навчання української мови. Показалися також діти Комплексу громадських шкіл ім. св. Кирила і Мефодія в Білостоці.

Підляська марка року

9 травня в Підляській опері і філармонії в Білостоці відбувся гала-концерт Підляської марки року – одного з найпрестижніших конкурсів у регіоні, що його від десяти років проводить Маршалок Підляського воєводства. Має він на меті промовити найкращих продюктів, найцікавіших місць та найкращих ініціатив, що сприяють промоції Підляського воєводства в Польщі та поза її межами.

Цього року серед нагороджених Підляською маркою року знайшлися: Біловезький національний парк та Монастир на Святій Горі Грабарці.

«Гайнівські дні церковної музики»

11-17 травня в Соборі святої Трійці в Гайнівці проходив Міжнародний фестиваль «Гайнівські дні церковної музики». Під час конкурсних змагань виступили українські хори зі Львова, Почаєва та Кривого Рогу.

Знайшлися вони також серед лауреатів: у категорії академічних хорів перше місце зайняв камерний хор «Crescendo» Криворізького державного університету. У категорії «хори інші» третьою премією нагородили хор «Артос» зі Львова. Серед парафіяльних міських хорів найкращим виявився хор господарів – православної парафії св. Трійці в Гайнівці, серед сільських – хор «Гармонь» православної парафії св. Якова в Лосинці.

Виступили дошкільнята

12 травня в осідку Громадсько-культурного товариства в Білостоці пройшов X Фестиваль дитячої пісні національних меншин «Співаймо разом». Серед дошкільнят, які в садках Підляського воєводства вивчають мови національних меншин: білоруську, українську та литовську, не забракло дітей із групи «Сонечко», що існує при Дитячому садку № 9 «Лісова поляна» у Більську, які вивчають рідну українську мову (на фото). Виступили дві солістки та ціла група. На завершення білоруською, українською та російською мовами заспівали вчителі, які готують дітей до виступу.

Концерт провів Самоврядний дитячий садок №

14 з польською і білоруською мовами навчання в Білостоці.

Підляські акценти «Нової традиції»

15-18 травня у Варшаві відбувся XVII Фольковий фестиваль Польського радіо «Нова традиція». Має він на меті популяризацію фолькової музики в Польщі, промовити нових груп, що інспіруються польською народною музикою та фольклором національних меншин.

16 травня на конкурсі виступила група «Слов'яночки» з Білостока, яка отримала вирізнення.

Фестиваль супроводжується конкурсом на найкращу фолькову платівку року – «Фонограма джерел». Одну з двох третіх нагород отримали в ньому Товариство спадщина Підляшшя та Улита Харитонюк за диск «Народні релігійні пісні з Підляшшя», який презентує репертуар польсько-українсько-білоруського пограниччя регіону.

5-ліття «Вересів»

17 травня в Сільському будинку культури, спорту і рекреації у Вилінові в гм. Мельник місцевий ансамбль «Вереси» відзначав ювілей 5-ліття свого існування. Група продовжує співочу

традицію регіону, виконуючи як місцеві підляські українські пісні, так і загальнодомий польський, білоруський, російський та український репертуар. Це лауреат III місця престижного Загальнопольського конкурсу капел та народних співаків у Казимежі над Віслою в 2012 р. у категорії «співочих ансамблів».

На концерті заспівали як ювіляри, так і запрошені гості: український фольклорний ансамбль «Родина» з Дуб'яжина, «Мельничани» з Мельника, «Незабудки» з Нурця-Станції, «Новина» з Мощони-Королівської, «Криниця» з Радивилівки. На завершення відбулася танцювальна забавка з групою «Квартет» із Сім'ятич.

Білостоцький фестиваль сакрального співу

20-25 травня у Підляській опері і філармонії в Білостоці проходив Міжнародний фестиваль церковної музики. Почався він концертом «Церковна музика сучасної України» у виконанні Муниципального академічного камерного хору «Київ» з Києва (на фото). Серед шедеврів українського хорова мистецтва знайшлися композиції найвизначніших сучасних композиторів, у тому числі присутньої на фестивалі як член журі проф. Лесі Дичко, яку організатори привітали з ювілеєм 75-річчя від дня народження.

Хор під диригуванням Миколи Гобдича виступив також з концертом у Більському будинку культури.

Під час конкурсних змагань презентувалися хори з дев'ятох країн. Переможцем у найбільш престижній категорії професійних хорів став Камерний хор «Софія» Національної спілки композиторів України з Києва. Окрім хору нагороджено також його диригента, Олександра Шамрицького, який був наймолодшим диригентом фестивалю.

На високому рівні представили себе українські виконавці в категорії хорів музичних навчальних закладів: лауреат третього місця – Академічний хор Інституту мистецтв Східноєвропейського Національного Університету ім. Лесі Українки з Луцька та хор Чернівецького училища мистецтв ім. Сидора Воробкевича, який завоював другу премію. Лауреатом третього місця конкурсу у категорії хорів парафіяльних став Хор Київської православної теологічної академії.

Зустрічі з українською поезією

21 травня в Більському будинку культури пройшов Воеводський декламаторський конкурс для дітей і молоді «Українське слово». Його метою є популяризація дитячої творчості та віршів українських, у тому числі підляських поетів, а також розвиток декламаторських здібностей дітей і захоплення їх до виступів на сцені.

Студенти з Києва у Білостоці

21-27 травня у Білостоцькій політехніці, з метою проходження науково-виробничої практики, побували студенти санітарно-технічного факультету Київського націо-

нального університету будівництва та архітектури та доцент кафедри водопостачання Олексій Терновцев. Під час візиту було проведено науково-практичні заняття з українськими студентами, викладено доповідь на конференції, а також проведено обмін досвідом між представниками викладацького складу щодо навчання студентів та взято участь у відкритій лекції. Візит відбувся в рамках договору підписаного між польським та українським навчальними закладами.

«На Миколу»

22 травня у Скансені-Загороді в Козликах над Нарвою, при нагоді весняного дня св. Миколи, пройшла щорічна зустріч членів Товариства друзів скансену в Козликах та запрошених гостей. У новоспоруджений клуні відбулася промоція книжки Марка Мартинівича «Даші – фрагменти історії в документі і фотографії», з черги над берегом Нарви підсумовано першу частину «Майстер-класів підляських пісень» – проекту, що його поводить Товариство спадщина Підляшшя. Була вона присвячена традиційним пісням з Красного Села. Виступили учасники проекту та народна співачка Валентина Марцинович.

Майстер-класи в Городіску

23-25 травня у селі Городіско в гм. Нарва пройшла друга частина «Майстер-класів підляських пісень», яка була присвячена пісням околиць Нарви. Взяти в них участь молоді любителі народного співу з цілої Польщі та з Білорусі. Підляського ліричного та обрядового, у тому числі весняного і весільного фольклору, вчили їх учасниці ансамблю «Подляшанки».

Майстер-класи відбуваються у рамках програми Інституту музики і танцю «Школа майстрів традиції», а також при підтримці Маршалківського управління Підляського воєводства. Продовження майстер-класів – у Малинниках.

Симпозіум присвячений Україні

27 травня на факультеті управління Білостоцької політехніки відбувся симпозіум «Міжнародні імплікації ситуації в Україні», який був присвячений подіям в Україні, де після подій Майдану та захоплення Росією Криму, на сході країни продовжується боротьба українського війська з сепаратистами підтримуваними Росією. Викладачі політехніки говорили про причини і наслідки сьогоденної ситуації в Україні та обговорили господарчу сторону ситуації держави, яка бореться не лише за свою єдність, але також з економічною кризою.

Симпозіум провів гурток політичних наук «Політея» при Факультеті управління Білостоцької політехніки.

Сучасне українське будівництво

28 травня у Центрі сучасного навчання Білостоцької політехніки відкрито фотовиставку «Сучасна архітектура України», що її приготувала Національна спілка архітекторів України до 23-ліття незалежності України. Презентує вона найкращі об'єкти сучасного українського будівництва: житлові будинки, аеропорти, вокзали тощо, які виникли упродовж останніх кількох років. Раніше виставка була презентована в Відгощі та Щецині. У Білостоці можна було її дивитися під час проведеного Білостоцькою політехнікою «Тижня з архітектурою».

Українські акценти «Днів Більська»

30 травня – 3 червня проходили XXXV «Дні Більська». У їх рамках було проведено, між іншими, Ягелонський ярмарок, на якому кераміку, ікони та народні рукоділля презентували народні митці з Польщі, Білорусі та України. На заході були присутні представники міст-партнерів Більська, у тому числі Ігор Савчук, член виконавчого комітету Міської ради міста Рахів.

31 травня, під час «Родиноного фестивалю», відбулися X Воеводські презентації ансамблів пісні і танцю, з участю, між іншими, більських колективів, які виконують українські пісні: «Ранку» та «Курантів». Того дня пройшов також IX Міжнародний фестиваль пісні «Підляська нота», у якому взяли участь виконавці українських пісень. **1 червня** проголошено результати конкурсу та відбувся гала-концерт лауреатів. Переможцем у категорії «народна пісня, молодша група» став український ансамбль «Ранок» з Більська. Того самого дня на сцені при Міському управлінні відбувся так само гала-концерт Конкурсу української пісні «З підляської криниці».

Новий ансамбль у Чижах

1 червня у Гмінному осередку культури в Чижах відбувся концерт пов'язаний із наданням назви «Вереси» місцевому ансамблю гуртка інвалідів і пенсіонерів. Група виконує в основному популярний український та білоруський репертуар. Окрім нього в сільській світлиці виступили «Чижовляни», «Незабудки» з Курашева, «Вервочки» з Вуорлі та інші.

Конференція в Біловежі

2-6 червня в Біловежі відбулася IV Міжнародна конференція чорної смороди-

ни. Взято в ній участь коло 300 осіб з 24 країн світу. Серед них знайшлася велика група науковців, фермерів та підприємців з України, яка є другим у світі продуцентом смородини. Перед учасниками виступив український ансамбль «Ранок» з Більська.

Конференція пройшла під патронатом Міністерства хліборобства та розвитку села. Провело її Крайове товариство плантаторів чорної смородини в Сім'ятках.

Гончарські майстер-класи

6 червня в Комплексі громадських шкіл ім. св. Кирила і Мефодія в Білостоці пройшли гончарські майстер-класи. Це позашкільна ініціатива пов'язана з заняттями української мови, що відбуваються на рівні початкової школи та гімназії. Заняття були спрямовані до молодших дітей, які вчать як рідної української мови. Вони знайомилися з професією гончаря та самі пробували зліпити з глини свій горщик.

Гончарські майстер-класи мали на меті показати дітям, які проживають у місті, одне з колишніх підляських ремесел. Це була також нагода розширити пропозицію для дітей, що вчать української мови.

Перформанс у Білостоці

6 червня у будинку електростанції галереї «Арсенал» у Білостоці відбулася акція «Перформанс Арсенал» із участю польських та українських перформерів зі Львова та Познаня. Метою проекту є зацікавити мистецтвом молодих митців, які щойно починають свій мистецький шлях, поглибити співпрацю між польським та українським мистецтвими середовищами, а також розвивати культурний обмін, що дозволить позитивно вплинути на клімат між двома кра-

їнами та інтегрувати митців із Польщі й України. За словами організаторів, білостоцької галереї, спільний проект, проведений у складний для України час, є також символічним актом солідарності з українцями в їхній боротьбі за права та свободу.

Акція пройшла в рамках ХХІХ «Днів сучасного мистецтва» в Білостоці.

Панахида у Верховинах

6 червня в селі Верховини неподалік від Холма було відслужено панахиду за українських православних мешканців цього села, які були помордовані польським підпіллям – формуваними Національних збройних сил. Богослужіння очолив о. Іван Лукашук, холмський благочинний та настоятель Холмської православної парафії, на території якої знаходиться зараз село Верховини. Співав холмський парафіяльний хор під диригуванням Івана Подюлюка.

Панахида правилася в 69-ті роковини злочину над могилою «невинно убитих» жертв у центрі села – пам'ятника спорудженого в 1995 році. Під час богослужіння пом'янули імена помордованих, за яких молилися вірні холмської православної парафії та парафії свт. Петра (Могили) в Любліні, серед них члени Українського Товариства. Присутня була також секретар гміни Санниця-Ружана. На кінець богослужіння зі словом до присутніх українською та польською мовами звернувся о. І. Лукашук.

«Урочище»

8 червня у Супраслі в рамках Зустрічей з природою та мистецтвом «Урочище» виступив з концертом українських пісень ансамбль «Добриня» з Білостока (фото на наступній сторінці згорі).

Концерт українських класичних пісень

13 червня в Миській ратуші в Білостоці при нагоді вернісажу виставки малярства підляського художника Станіслава Тжешковського відбувся концерт українських пісень під назвою «Українські імпресії». Народні твори в класичній обробці найвизначніших українських композиторів прозвучали у виконанні Марти Врублевської (сопрано) та Павла Пецушка (тенор). На фортепіано загравав Кшиштоф Керцуль.

То черговий уже концерт українського класичного репертуару у виконанні випускників музичної академії ім. Ф. Шопена в Білостоці, які популяризують на Підляшші український класичний спів. Пісні у їх виконанні знайшлися також на платівці виданій в рамках проекту Союзу українців Підляшшя – «Українські імпресії».

Засідання Воєводської комісії громадського діалогу

16 червня в Підляському воєводському управлінні в Білостоці відбулося засідання Воєводської комісії громадського діалогу. Пройшло воно під назвою «Кордони Польщі та Євросоюзу – шанси та загрози Підляського воєводства, з особливим урахуванням економічного аспекту та ринку праці в контексті українського конфлікту».

«Проект В»

20-29 червня в Супраслі перебувала група польської та української молоді – волонтерів XIII Загальноосвітнього ліцею у Варшаві та студентів журналістики Острозької академії. Взяли вони участь у «Проекті В», якого метою є громадська активність та нові ЗМІ. Упродовж 10 днів молоді люди порівнювали рівень ангажування своїх ровесників із Польщі та України в будівництві громадянського суспільства в обох країнах, шукали нових розв'язань у промуванні дій на користь місцевих громад та знайомилися з мовою, культурою та традицією сусідів. **24 червня** вони відвідали осередок Польського телебачення в Білостоці.

Результатом проекту є е-газета, окрім того його учасники промували проект на вулицях Супраслі.

Заява у справі Криму

24 червня Спільна комісія уряду та національних і етнічних меншин прийняла Заяву з приводу становища кримськотатарського, караїмського, українського населення та національних меншин на Кримському півострові після здійснення його нелегальної анексії Російською Федерацією. З такою ініціативою вийшов д-р Григорій Купріянович, голова Українського товариства в Любліні та член Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин. Підтримали його інші члени Спільної комісії, що представляють меншини, чий побратими проживають

на Кримському півострові: татарську (Артур Конопацький), караїмську (Маріоля Абкович), українську (Петро Тима), а також багато інших членів Комісії, що представляють меншини.

Спільна комісія уряду та національних і етнічних меншин – це дорадчий орган Голови Ради Міністрів Республіки Польща. Її членами є представники уряду та всіх національних і етнічних меншин у Польщі, у тому числі татарської, караїмської та української.

«Українські зустрічі»

24 червня у Комплексі громадських шкіл ім. св. Кирила і Мефодія в Білостоці пройшли I «Українські зустрічі» – концерт, який є підсумком праці в пунктах навчання української мови в Білостоці. Учні Кирило-Мефодіївської школи приготували на нього виставу на основі української народної казки «Коза-дереза», а також вірші на слова Тараса Шевченка та українські пісні. Виступили в основному лауреати конкурсів – декламаторського «Українського слова» та пісенного «З підляської криниці». Окрім них показали учениці міжшкільного пункту навчання української мови, який діє при Публічній гімназії № 2 у Білостоці.

«Малинки» в Казимежі

26-29 червня у Казимежі над Віслою пройшов За-

гальнопольський фестиваль капел та народних співаків. Цього року з українським підляським репертуаром на найважливішому та найпрестижнішому конкурсі фольклору в Польщі виступив фольклорний ансамбль «Малинки» з Малинник, який отримав одну із чотирьох третіх нагород у категорії «співочих ансамблів».

Третє місце для «Гойраків»

29 червня проголошено результати XII Загальнопольського конкурсу «Гітом в ефір», проведеного Польським радіо Білосток. Серед його учасників, як представник білостоцького радіо, вибраний з-посеред 50-ти гуртів, знайшовся український ансамбль «Гойраки» з Більська. На конкурс він приготував пісню польською мовою «Walcz», що нав'язує до подій Євромайдану. Автором її слів і музики є Петро Осташевський. З новою піснею гурт завоював третє місце конкурсу. Першу і другу нагороди отримали представники Ольштина і Лодзі.

У фіналі конкурсу в Гайнівці виступило 11 виконавців. Їхні пісні було вибрано раніше в підбіркових конкурсах в регіональних радіостанціях Польського радіо в цілій Польщі.

Людмила ЛАБОВИЧ
Фото авторки статті

